

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
Максимович Роман Олегович
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«МАГІСТР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

**Тема: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ
ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ**

Виконавець: Гурін Віталія В'ячеславівна

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Замула Аліна Юріївна

Нормоконтролер: _____ викладач Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК	7
1.1. Генеза прав жінок, еволюція її становлення та історичний розвиток.....	7
1.2. Міжнародно-правові документи у галузі гендерної політики.....	21
1.3. Діяльність міжнародних організацій у становленні захисту прав жінок в міжнародному праві.....	26
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ З ПРАВ ЖІНОК У ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ	36
2.1. Особливості міжнародно-правового регулювання захисту прав жінок на універсальному рівні.....	36
2.2. Міжнародно-правове регулювання захисту прав жінок на регіональному рівні.....	43
2.3. Національно-правові прийоми імплементації міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав жінок та способи їх покращення.....	49
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ НИЗКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ	55
3.1. Імплементация громадянських і політичних прав жінок.....	55
3.2. Імплементация соціально-економічних прав жінок.....	63
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена, тим, що не беручи до уваги те, що в сучасному міжнародному праві був створений і затверджений принцип поваги до прав і свобод людини, жіноча стать як одна з найменш соціально захищених груп населення, все ще залишається суб'єктами-об'єктами регулярної різноманітної дискредитації з різних причин, що в свою чергу робить актуальним не тільки міжнародне співробітництво, а й наукові дослідження в цій галузі міжнародного права.

В заключному документі Всесвітнього саміту-2005 (Резолюція 60/5 Генеральної Асамблеї ООН) лідери держав світу підтвердили своє бажання досягти ефективного й повного виконання Резолюції 1325 (2000) Ради Безпеки [75]. Була підкреслена необхідність врахування даної проблематики та створення рівних перспектив для активної участі жінок в усіх намірах щодо підтримки миру та заохочення до безпеки і миру, а також підвищення важливості їх ролі у прийнятті рішень на всіх рівнях.

Не так давно міжнародне право прав людини зайняло місце однієї з провідних галузей міжнародного права. До кінця 1940-х років більшості правил, гарантій та міжнародних інституцій не існувало. Це стало підставою для появи регіональної мережі стандартів прав людини, що відображає належні обов'язки різних країн, а в деяких ситуаціях і відповідальність інших суб'єктів.

Практично всі документи з прав людини опираються на Загальну декларацію прав людини, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року [25]. Декларацією затверджено два документи: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. При цьому, деякі положення Декларації були ратифіковані як звичаєве право.

Принципи і стандарти, які були проголошені в Декларації прав людини, пізніше знайшли своє відображення в законах держав та регіональній правовій системі.

Практичні й теоретичні моменти питання міжнародно-правового захисту прав жінок та їх імплементацію в європейських країнах та Україні представлені у працях багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних **вчених**, серед яких: В. Брайтон, Г. К. Дмитрієва, Ю.М. Колосова, Е.А. Лукашева, І.І. Лукашук, С.В. Черніченко, Х. Чарльсворт, К. Чинкін, М.Л. Ентін; представників української школи міжнародного права М.О. Баймуратова, М. В. Буроменського, В.Г. Буткевича, В.Н. Денисова, А.І. Дмитрієва, О.В. Задорожнього, В.І. Євінтова, В.В. Мицика; а також дисертації, публікації та монографії останнього періоду з актуальних питань захисту прав людини та, зокрема, прав жінок Т.М. Заворотченко, В.О. Іваненко, О.В. Наден, Н.М.Оніщенко, М.П. Орзіха, Л.В. Пастухової, Н.В. Плахотнюк, Ж. М. Пустовіт, В.П. Панова, П.М. Рабіновича, О.Н. Рудневої, А.Л. Федорової тощо.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вивчення особливостей міжнародно-правового захисту прав жінок, а також проведення аналізу світового досвіду захисту прав жінок від гендерної нерівності, що в свою чергу дозволяє зробити певні висновки щодо подолання дискримінації за гендерною ознакою на основі даних матеріалів.

Задля досягнення вказаної мети необхідно було вирішити такі **завдання**:

- розглянути виникнення та становлення основних етапів формування та розвитку міжнародно-правових норм в історичному аспекті, що стосуються захисту прав жінок;
- дослідити процес формування принципу міжнародного захисту прав жінок, як спеціального принципу галузі міжнародного захисту прав людини;
- визначити загальний стан та тенденції розвитку громадянських, політичних, соціально – економічних прав жінок на міжнародному рівні;
- дослідити міжнародні механізми у сфері захисту прав жінок, діяльність, процедури та їх функціонування;

- зробити аналіз внутрішньодержавних механізмів щодо реалізації міжнародно-правових норм із захисту прав жінок (на прикладі ряду європейських держав);
- здійснити системний аналіз найбільш важливих міжнародно-правових документів (відповідних документів міжнародних організацій і міжнародних договорів) в галузі захисту прав жінок;
- провести аналіз законодавства України, низки держав Східної та Центральної Європи й пострадянського простору у сфері захисту прав жінок;
- виявити основні тенденції розвитку відповідної нормативної бази, оцінити результативність існуючих засобів регулювання у галузі захисту прав жінок;
- проаналізувати відповідність національного законодавства до міжнародно-правових стандартів у галузі захисту прав жінок.

Об'єктом дослідження є система прав щодо захисту прав жінок на універсальному та регіональному рівнях та міжнародно-правові норми, якими це регулюється.

Предметом дослідження виступають міжнародно-правові стандарти щодо захисту прав жінок та їх імплементація в європейських країнах.

Методологічну основу роботи склали методи синтезу та аналізу, методи єдності історичного, логічного, системного підходів, формально-догматичний метод, історично-правовий метод, статистичний метод, порівняльний метод.

У процесі даного дослідження використовувалися різні спеціально-наукові та загальнотеоретичні методи й підходи для вивчення предмету дослідження, які забезпечили вирішення поставлених завдань та достовірність отриманих висновків. Основними методами дослідження були історичний, порівняльно-правовий та формально-юридичний методи. Історичний метод використовувався при дослідженні та висвітленні передумов виникнення та основних етапів розвитку інституту міжнародно-правового захисту прав жінок. Застосування порівняльного методу дало можливість визначити та дослідити загальні тенденції і закономірності імплементації міжнародно-правових норм щодо захисту прав жінок у національне законодавство. За допомогою формально-юридичного методу було здійснено аналіз

основних універсальних міжнародно-правових актів та низки регіональних міжнародно-правових документів. Крім зазначених методів, у даній роботі було використано також метод системного аналізу, логічний, структурно-функціональний та інші спеціальні методи наукового пізнання.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані результати та сформульовані висновки можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях щодо захисту прав жінок. Результати дослідження дають можливість по-новому оцінити ефективність діяльності міжнародних та регіональних організацій щодо захисту прав жінок. Окремі положення роботи можуть бути використані у викладанні таких нормативних дисциплін, як: «Міжнародне публічне право (основні галузі та інститути)», «Право міжнародних організацій», «Міжнародне право прав людини», в навчальному процесі при розробці навчальних посібників, підручників і методичних рекомендацій. Також, положення роботи можуть бути корисними при визначенні ефективності та прогресивності державних методів захисту прав жінок.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати наукового дослідження були апробовані та опубліковані у межах наступних науково-практичних конференцій та юридичних видань:

- «Стандарти Європейського Союзу у сфері захисту прав жінок» (ХСVII Міжнародна науково-практична конференція «Вересневі наукові засідання – 2022» м. Київ, 19.09.2022);

- «Європейське правове поле щодо рівності прав жінок і чоловіків, його особливості» (ХСVII Міжнародна науково-практична конференція, «Розвиток української науки і техніки в умовах воєнного стану» м. Харків, 03.10.2022).

Структура роботи обумовлена її метою, завданнями та предметом дослідження. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, якими охоплюються вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел (112 (сто дванадцять) найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи – 82 (вісімдесят дві) сторінки, у тому числі список використаних джерел – 11 (одинадцять) сторінок.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК

1.1. Генеза прав жінок, еволюція її становлення та історичний розвиток

Поняття «права жінок» відноситься до свобод і прав жінок, дівчат та дівчаток різного віку. Права жінок — це права, які вважаються такими, що є природними і невід'ємними для кожної жінки (дівчини) незалежно від її громадянства, віку, раси, етнічної або релігійної приналежності.

Дані права можуть бути або не бути інституціоналізовані, ігноруватися чи пригнічуватися законом, місцевими звичаями та поведінкою в тому або іншому суспільстві. Ці свободи і права пов'язані з більш широкою концепцією прав людини і відрізняються від свобод, особливо призначених для чоловіків і хлопчиків, через що активісти, що займаються цим питанням, заявляють, що кидають виклик історичним і традиційним гендерним уявленням у відношенні прав жінок та дівчат. Питання, які зазвичай пов'язані з уявленнями про права жінок включають, але не обмежуються: право на особисту недоторканність та автономію; виборче право; право обіймати державні посади; право на працю; на справедливую зарплату та рівну винагороду, право володіти власністю; на освіту, на службу в армії; право укладати договори та мати сімейні, батьківські й релігійні права.

Складно переоцінити роль для прогресу та збереження шлюбних відносин та сімейної культури, які є основою її створення. Адже головна функція сім'ї полягає в народженні дітей та їх вихованні, а також передача наступним поколінням культури, мови, традицій, досвіду попередніх поколінь.

Тому, у збереженні етносу значення сім'ї окреслюється як однієї з головних ланок. Функція виховання на пряму пов'язана з економічною функцією – виховання дітей потребує від людей спільного проживання та спільного ведення сімейного господарства. У Середньовіччі функція сім'ї відігравала значну суспільну роль. Вона полягала в наданні дітям певного статусу: за кожною законною дитиною

визнавались права, обов'язки, привілеї та шанси на успіх залежно від статусу сім'ї в соціальній структурі.

Можна стверджувати, що швидше за все середньовічна сім'я була патріархальною. Головну роль у вирішенні всіх питань відіграв чоловік. Проте, деякі дослідники вважають, що від середніх віків залишилось відносно збереження пережитків матріархату, високе соціальне становище жінок-матерів та вдів, хоча ці твердження остаточно не доведені [67, с. 71].

У середні віки життя жінок визначали церква та аристократія. Церква в Середньовіччі надавала людям «загальну картину» сенсу життя та місця у ній; аристократія в свою чергу забезпечила, щоб кожен залишався у своїх відповідних місцях через феодальну систему управління, яка розділила суспільство на три класи: духовенство, дворянство та кріпаки.

Місце жінки було обмежено духовенством жіночим монастирем. Статус благородних жінок залежав від кількості землі, яку вони мали на момент одруження. Адже, існувала думка, що земля дорівнює владі. Тому якість життя між вищим класом інколи значно відрізнялась. Насправді, жінки нижчого класу мали більше свободи вираження думок, ніж попередні, тому що для кріпаків життя було однаково важким— чоловіків чи жінок. Жінки працювали разом із чоловіками в середньовічних гільдіях та на полях як рівні чи майже рівні [53, с. 3-13].

Жінкам відмовляли в тому ж соціальному статусі, що й чоловікам, при цьому юридично вони були визнані партнером чоловіка, помічником і за певних умов навіть рівним йому. У ранньому Середньовіччі модель жінки характеризувалась як об'єкт спокуси, оскільки духовенство наголошувало на образі Єви, яка привела до занепаду чоловіка. З XII століття нашої ери у Високе Середньовіччя і до його кінця Культ Марії набув більшої популярності, через що сприйняття жінок покращилося [111, с. 88-90].

В період Середньовіччя до жінок нижчого класу відносили пекарів, доярок, ремісників, ткачів і, насамперед, фермерів-орендарів, які працювали разом зі своїми чоловіками та дітьми на полях [49, с. 26-36]. Феодальна система диктувала, що земля належить пану, який здав її в оренду своїм орендарям – кріпакам, які були

пов'язані з цією землею. Пан контролював усі сфери життя кріпака, і цей контроль поширювався на дітей та дружину чоловіка.

Не батько дівчини, а пан вирішував, за кого вона вийде заміж, бо дочка кріпака по суті була власністю пана так само, як її батько і мати. Після одруження чоловік контролював її інтереси та відповідав за її поведінку. З даної причини у юридичних питаннях раннього Середньовіччя жінки не згадуються так часто, як чоловіки. Якщо жінка порушувала межі дозволеного, то її чоловік за це відповідав, а не сама жінка. Робота жінки полягала в народженні дітей, допомозі чоловіку та підтримці добробуту та затишку в оселі.

Ієрархія середньовічного суспільства суворо підтримувалася. Єдиною надією для жінки покращити своє соціальне становище, крім одруження, була можливість вступити в жіночий монастир. Проте, деякі вчені висловлюють припущення, що жінки які обирали цей шлях, мали на меті отримати освіту [65, с. 440].

Більшу кількість можливостей в епоху пізнього Середньовіччя жінкам надавав акцент на торгівлі. Саме цей період спочатку в Іспанії й Франції почав з'являтися середній клас, оскільки купці накопичили достатньо багатства, щоб мати змогу впливати на політичні питання. Середньовічна гільдія мала велике відношення до появи середнього класу, а також відповідала за збільшення прав та обов'язків жінок.

Жінки нової буржуазії мали змогу працювати зі своїми чоловіками і батьками в певних професіях і часто змінювали чоловіків на керівних посадах після їх смерті. «Жінки, як дешева робоча сила» не були юридичними особами і тому отримували менше прав, ніж чоловіки. Проте, у цей період багато жінок значаться в юридичних документах як оштрафовані за різні порушення замість своїх чоловіків, що є значним відхиленням від прецеденту раннього Середньовіччя.

В пізньому Середньовіччі жінки з буржуазії стикалися все з новими обмеженнями, коли той самий час жінки в жіночих монастирях і при дворі знаходили нову свободу вираження поглядів і більше визнання серед чоловіків. Жінки в гільдіях у пізньому Середньовіччі менше працювали, тому що цехи почали

відмовляти їм у працевлаштуванні. Жінки все ще отримували меншу заробітну плату, ніж чоловіки, і тому в цілому для підприємств було вигідніше наймати жінок, а не чоловіків. Оскільки ця практика набувала поширення, чоловікам грозила втрата робочих місць.

В епоху пізнього Середньовіччя заміжні жінки середнього класу зазвичай контролювали фінансові рахунки свого чоловіка і брали на себе відповідальність за них після його смерті [65, с. 440]. Ця практика стала більш поширеною після пандемії «чорної смерті» в 1347-1352 рр. н.е., коли жінки регулярно керували бізнесом свого покійного чоловіка або сина, отримували право власності на землі та мали більшу автономію, ніж раніше. Знатні жінки, роль яких передбачала керування маєтком і васалами свого чоловіка, коли його покликали по справах або на війну, тепер ставали відповідальними за всі фінансові операції та не тільки після смерті своїх чоловіків та синів.

Середньовічні жінки не були пасивними жертвами політичного та релігійного патріархату і тому знаходили шляхи обійти перешкоди на своєму шляху або створювали нові шляхи, коли виклик виявлявся занадто складним. Вони переймали бізнес свого чоловіка і успішно ним керували, продовжували працювати в гільдіях або ж навіть створювали власні цехи, про що свідчать текстильні гільдії в Італії.

Церква пішла на деякі важливі поступки у визнанні цінності жінок, постановивши, що не лише чоловіки, але й жінки є цінними особистостями. Так, у Данії в XII столітті нашої ери церква постановила, що згвалтування є злочином проти жінки, а не, як вважалося раніше, злочином лише проти її батька або ж чоловіка [89, с. 116].

Хоча жінки наділялись меншою кількістю прав ніж чоловіки, жінки в різних соціальних класах мали різні ролі. Так, жінки нижчого класу були зобов'язані бути домогосподарками та піклуватися про все, що стосується дому. Від жінок робітничого класу очікували дещо іншого. Жінки цього соціального класу повинні були працювати на своїх чоловіків та допомагати їм з веденням бізнесу. Певну частину свого часу вони витрачали на працю разом з чоловіком, а іншу на догляд за

домом. Що стосується жінок вищого соціального класу, то вони могли мати допоміжний персонал та робітників, які працювали на них, але ці жінки все одно повинні були піклуватися про домашнє господарство. Жінки не могли працювати самостійно і також не могли жити самі, якщо були неодружені. В ситуації, коли жінка була самотня, її змушували переїжджати до когось із своїх родичів-чоловіків або вступати в монастир і ставати черницею. На той час для жінок не було інших варіантів розвитку подій [1, с. 28-32].

Відповідно до існування жінок в різних соціальних класах, єдиними жінками, які могли висловлюватися вголос, були жінки вищого класу, але не завжди і в не достатній мірі. Дуже рідко можна було почути чи побачити, щоб свої емоції висловлювали жінки нижчого класу. Це було щось нечуване. Якщо такі ситуації й траплялись, зазвичай це було під чоловічим впливом і контролювалось чоловіками [23, с. 412-436].

Так званим прискорювачем дискусій про емансипацію жінок стала Французька революція. Декларація прав людини і громадянина від 26 серпня 1789 року, в якій говорилося, що «чоловіки народжуються і залишаються вільними та рівними у правах» (стаття 1), передбачала, надання рівності всім людям [26, с. 460-464].

Елементи громадянської рівності жінкам надавались переважно тільки в питаннях спадкування, але була відсутня політична рівність, яка була такою необхідною. Тому, обмежуючи жінок домашньою сферою, Перша Французька Республіка проявила себе глибоко антифеміністською, позбавляючи жінок певних основоположних прав, серед яких право на участь у вираженні загальної волі та право на збори. Такі протиріччя викликали критику за кордоном, до прикладу відповідь англійської філософині Мері Уолстонкрафт на доповідь Талейрана для виборчих зборів 1792 року, в якій стверджувалося, що жінки повинні отримувати лише домашню освіту. Вона засудила несправедливий та нелогічний характер підпорядкування жінок. Того ж року мер прусського міста Кенігсберг Теодор Г. фон Хіпфель анонімно опублікував текст, в якому висловився за покращення стану жінок в громадянському суспільстві.

Протягом 1790-х років аналогічно виникали феміністські вимоги у ряді європейських країн, включаючи Голландську Республіку, Францію, а також держави та князівства в Німеччині та Італії. У 1804 році Наполеон, запровадив у Франції Цивільний кодекс про гендерну рівність, який підтвердив підпорядкування заміжніх жінок своїм чоловікам та освячував владу батьківських сімей [102]. Через наполеонівські завоювання даний Цивільний кодекс був нав'язаний та служив зразком для великої частини Європи, що вимагало високої ціни на гендерні відносини в Європі аж до середини ХХ століття.

На Віденському конгресі 1815 року виник новий європейський порядок, за своєю природою був схильний сприяти рухам за реформам, тим паче рухам феміністського характеру. Тим не менш, соціальна утопія, розроблена французом Шарлем Фур'є, для якого прогрес народу залежав від прогресу жінок на шляху до свободи, поряд із роздумами Сен-Симона про свободу жінок, які вони досліджували у всіх її аспектах без табу, обговорювалися в сусідніх країнах. Так, в 1820-х роках з'явилися такі перші жіночі газети, як «*La Femme libre*», які видавалися і писалися виключно жінками, що й сприяли поширенню цих ідей.

У 1848 році під час революцій «Народної весни» жінок можна було побачити на барикадах та у демократичних клубах у Відні, Берліні, Празі, Парижі, Франкфурті, Барселоні, Мілані, Кельні, Стокгольмі та Венеції [36, с. 64]. Виступаючи за свої вимоги про права і рівність, вони закликали до права брати участь у державних справах, здобувати освіту, користуватися свободою в шлюбі, розлучатися тощо.

Жанна Деруан у Парижі та Кароліна Перен у Відні закликали жінок до виборчого права, були засновані жіночі демократичні клуби, серед яких клуб у Парижі, зосереджений навколо Ежені Нібойє та її газети «*La Voix des femmes*».

На етапі відновлення антифеміністська реакція була гостра, оскільки уряди континентальної Європи закривали жіночі клуби та асоціації та забороняли жінкам висловлюватися в політичній пресі [14, с. 41-43]. З 1850 року в німецьких землях та Австрійській імперії жінки не тільки не отримували рівності в цивільних правах, а й

були юридично обмежені в будь-якій діяльності політичного характеру та заходах, які виключали їх із суспільної сфери, яка будувалася в той час.

В період, як жінки континентальної Європи на мить були зведені до мовчання, нові феміністські ініціативи з'явилися в 1850-х роках в Англії та Скандинавії у зв'язку з дебатами, пов'язаними з правовими реформами у сфері шлюбу, освіти та зайнятості жінок. Англійські феміністки мобілізувалися проти юридичного підпорядкування дружин у шлюбі (вилучення їхнього особистого майна на користь своїх чоловіків, вкрай нерівне поводження з подружньою зрадою, фактична неможливість розлучення). За підтримки членів парламенту, таких як лорд Генрі Бруем, вони домоглися прийняття закону, який дозволяв розлучення та регулював його процес (Закон про подружні причини 1857), але заміжні жінки, як і раніше були позбавлені власного майна. У скандинавських країнах в 1850-х роках юридичне підпорядкування жінок, влада батьків над дочками та статус самотніх дорослих жінок також були поставлені під сумнів та стали предметом реформи.

У наступне десятиліття в Західній та Центральній Європі сформувалися феміністські рухи. У Франції перші феміністські асоціації були створені з ініціативи журналіста Андре Лео (чоловічий псевдонім Леоділь Шампсе). На німецьких землях Луїз Отто-Петерс та Огюст Шмідт у 1865 році в присутності лідера соціалістів Августа Бебеля створили Загальну асоціацію німецьких жінок. Феміністські асоціації також зародилися у Болгарії, Богемії, Україні та Молдові [78, с. 119-125]. У 1870-х і 1880-ті роки ця перша феміністська хвиля поширилася на Східну та Південну Європу. Проте у Польщі, Угорщині та Іспанії навряд чи можна говорити про феміністський рух до 1900 року [10, с. 392].

Акцентувавши увагу на правах жінок, феміністські рухи мали мету, яка зосереджувалась навколо двох центральних питань: реформування освіти молодих дівчат та шлюбу. До них були додані й інші вимоги, такі як реформування сексуальної моралі, гендерна рівність перед законом та доступ жінок до університетів та кваліфікованих професій. Протягом десятиліття, право жінок на голосування стало домінуючою вимогою в Європі [100, с. 117-122]. Помірні і радикальні способи були в конфронтації з усіх цих питань, кожна зі своїми

відповідними аргументами та методами дій. Переважна більшість феміністок були юристами, які створювали петиції або залучали пресу і прагнули отримати підтримку політиків для досягнення своїх цілей. Тільки меншість, така як британські суфражистки, вдавалася до насильства, щоб бути почутими. Прикладом може бути Емілі Девідсон, яка кинулась під королівських коней під час дербі Epsom у червні 1913 року. Вона померла через чотири дні від важких травм. Крім цих відмінностей, період між 1890 та 1910 роками став вершиною розвитку фемінізму першої хвилі в Європі.

У ХІХ столітті феміністські рухи виникали та розвивалися у межах національної держави. В районах, де такої держави не вистачало або в багатоетнічних державах (Австро-Угорська та Османська імперії), вони були створені націоналістичними рухами, які акцентували увагу на особливій ролі жінок у передачі національної культури (Богемія, Польща, Україна, Болгарія). Велика кількість феміністок залучались до інших громадських рухів, які були настільки ж численними та різноманітними: антирабство, релігійні, педагогічні, гігієнічні, уніоністські, ліберальні, соціалістичні, анархістські та пацифістські. Численні та складні зв'язки між цими рухами були встановлені та продемонстровані під час міжнародних конгресів, які об'єднували активістів у європейському масштабі та за його межами [23, с. 55-58].

Двома найбільшими феміністськими інтернаціональними рухами були Міжнародний альянс за виборче право жінок (IWSA, 1904 рік) та Міжнародна рада жінок (ICW, створена 1888 року). Маючи 7 мільйонів членів з 24 країн, ICW зібрала 2000 жінок у Берліні у червні 1904 року для Міжнародної конференції жінок, яка піднімала проблематику навколо чотирьох основних напрямків діяльності асоціацій, які вона представляла: професійна підготовка та зайнятість жінок, їх освіта, соціальні інститути та правовий статус жінок. Організований на міжнародному рівні в рамках IWSA жіночий виборчий рух підкреслив універсальний характер прав жінок і представив себе як правозахисний рух. Порівняння між країнами дозволило йому чинити тиск на національних політиків.

У 1907 році робітниці Німеччини закликали до проведення першої Міжнародної конференції соціалістичних жінок у Штутгарті, де жінки погодилися з вимогою необмеженого виборчого права. Так, на міжнародному рівні був організований пролетарський жіночий рух. У 1910 році під час другої Міжнародної конференції у Копенгагені Клара Цеткін запропонувала одночасно організувати Міжнародний жіночий день у Німеччині, Австрії, Данії, Болгарії та Швейцарії, який датуватиметься 19 березням 1911 року.

Також, у квітні 1915 року був створений Міжнародний жіночий комітет (пізніше Ліга) за мир і свободу (WILPF). Перша світова війна тимчасово зупинила жіночий інтернаціоналізм та зупинила феміністські вимоги [2, с. 44-48]. Після оголошення війни жіночі асоціації у всіх країнах призупинили свої вимоги, щоб служити нації та довести свій патріотизм. Жінки були мобілізовані у військові дії країн, що воюють, хоча протест повернувся в міру продовження конфлікту. У 1917 році робітниці оголосили страйк і протестували за покращення умов праці та підвищення заробітної плати [12, с. 315-318]. Через повалення монархій та політичні потрясіння, викликані закінченням війни, жінки отримали право голосу у багатьох європейських країнах (Німеччина, Австрія, Латвія, Естонія, Польща та Великобританія у 1918 році, Нідерланди та Люксембург у 1919 році), де відтепер вони брали участь у політичних партіях та займали місця у національних парламентах.

Участь жінок у військових діях спростувала уявлення про чоловічу перевагу. Протягом 1920-х років і світ і мода змінилися. У великих європейських столицях під час «Ревучих (буремних) двадцятих» одяг та стрижки скоротилися (томбойська стрижка). Проте, «сучасна жінка», студентка, що палить, або працююча і фінансово незалежна жінка залишилася в меншості. Насправді, гендерні відносини не сильно змінилися, і суспільство прагнуло повернутися до нормального життя.

В країнах, де жінки отримали право голосу після війни, політичні партії контролювали їх та переймалися наслідками цього права з погляду політичної більшості. Перед жінками-активістками постали нові питання, серед яких підняття на політичні посади та правильний діяльницький рух на всіх фронтах, задля

отримання інших прав. Мобілізація за право голосу тривала у Франції та Італії, хоч і безуспішно до кінця Другої світової війни. Всюди на феміністок очікував сильний суспільний опір на тлі трансформації, відзначеної напруженим соціальним та політичним контекстом [34, с. 91].

Лише невелика меншість феміністок у Франції, що належали до неомалтусійської гілки, засудила ухвалення наталістського закону від 31 липня 1920 року, який заборонив усю інформацію про контрацепцію та аборти. Французька феміністка Авріль де Сент-Круа взяла на себе смолоскип міжнародної боротьби з регульованою проституцією (аболіціоністський рух), торгівлею жінками та дітьми, а також профілактичною медициною від венеричних захворювань. Марія Вероне, журналістка і президент Французької ліги за права жінок, опублікувала численні статті про закон одиноких матерів, розлучення, стан військових вдів, житлову кризу, пацифізм і рівну оплату за рівну працю. У 1930-х роках вона розділила боротьбу нової міжнародної асоціації, яка поділила феміністські кола [13, с. 409-410]. Компанія Open Door International: For Economic Emancipation of the Woman Worker створена в Берліні в червні 1929 року і відома своєю вірулентністю та динамізмом, боролася за професійну гендерну рівність і проти конкретного захисту трудящих жінок, зокрема, засуджуючи заборону працювати вночі або працювати в шахтах, чи під землею [40]. Тим часом, всі феміністські гілки погодилися протистояти виключенню заміжніх жінок із робітничого світу, яке було здійснено в багатьох країнах, що стикаються з економічною кризою, за винятком Франції, Швеції та Норвегії.

У Європі, яка не була мирною, пацифістські жінки подвоїли свої зусилля щодо зміни парадигми у міжнародних відносинах та запобігання небезпекам поширення зброї. В рамках жіночих союзів Ліги Націй (ЛН) жінки з різних європейських країн мобілізувалися і прагнули успішно завершити проект Ліги Націй. WILPF об'єднав жінок навколо основних цілей, і в 1932 зібрав вісім мільйонів підписів за петицію про роззброєння.

Фашистські режими в Італії та нацистській Німеччині прагнули відновити контроль над жінками. Як тільки феміністські асоціації були заборонені (1933 року в

Німеччині, 1938 року в Італії), жінкам-активісткам обмежили свободу вільного висловлювання, а інших жінок було зараховано у великі жіночі організації, котрі знаходились під керівництвом партії [37, с. 264].

Після конфлікту політичні права були, нарешті, надані жінкам у низці країн Західної Європи (Франція 1944, Італія 1945, Бельгія 1948) та на Балканах (Хорватія та Словенія 1945, Албанія 1946, Югославія 1947 року), у той час як у Південній Європі, португальські та кіпрські жінки разом із жінками зі Швейцарії все ще трималися подалі від виборчих скриньок. У Загальній декларації правами людини в 1948 році було визнано як гендерну рівність, так і рівність між подружжям. Ряд західноєвропейських країн вписали гендерну рівність у нові конституції (Франція 1946, Італія 1947, Федеративна Республіка Німеччина 1949 роках).

У комуністичних країнах на схід від «залізної завіси» гендерна рівність була частиною державної ідеології, яка особливо сприяла балансу між роботою та сім'єю для жінок та лібералізації абортів (1956 рік у Болгарії, Польщі, Угорщині, Румунії, 1957 рік у Чехословаччині, 1960 в Югославії і 1972 в НДР, тобто, задовго до західноєвропейських країн). Міжнародна жіноча демократична федерація (WIDF), яка була переконана комуністами, просувала права жінок на міжнародному рівні та допомагала жіночим асоціаціям у молодих державах, що виходили із деколонізації [18, с. 224].

У західних демократіях протестні рухи кінця 1960-х років створили сприятливий контекст для появи так званого фемінізму другої хвилі у Сполучених Штатах (Women's Lib) та Західній Європі. Йдеться не так про завоювання рівних прав, як про досягнення ефективної рівності, у тому числі в «приватній» сфері сім'ї, шлюбу, а також матеріального та культурного «звільнення» жінок. Вихід чоловіків із більшості жіночих груп та колективів вважалось незамінною умовою емансипації жінок. Організовані в «групи з підвищення обізнаності», комітети та мережі різних розмірів і форм, феміністки переважно діяли на місцевому рівні за проектами, часто соціальними за своїм характером: кампаніям з репродуктивного контролю (доступ до протизаплідних пігулок та лібералізація абортів), створення прес-служб [35, с. 59-61].

Цей рух сприяв видовищним акціям, які висвітлювали ЗМІ, з провокаційною мови як елементом так званої «зброї». У серпні 1970 року десяток французьких феміністок розмістили квіти біля підніжжя Триумфальної арки в пам'ять про дружину невідомого солдата, «більш невідому, ніж невідомий солдат» [25, с. 30]. Народився французький жіночий визвольний рух (Mouvement pour la libération des femmes, MLF). У квітні 1971 року «Manifeste des 343 salopes», яка мала сміливість сказати: «Я зробила аборт» і вимагати вільного доступу до контрацепції та абортів, з'явилась в періодичному виданні *Nouvel Observateur*. Надихнувшись цією акцією, через кілька тижнів німецькі жінки, у тому числі журналістка Карола Штерн та актриса Ромі Шнайдер, розпочали прес-кампанію «Wir haben abgetrieben» у ФРН, у великому накладному журналі *Stern*. Відповідно до цих міжнародних мобілізацій ООН оголосила 1975 рік «Роком жінки», а в 1979 році прийняла Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

Політичний вплив фемінізму, який був помітний у міжнародному масштабі, в багатьох країнах вплинув на ухвалення законодавчих реформ і програм, що сприяли гендерній рівності протягом 1970-х і 1980-х років, а згодом на зусилля, що були спрямовані на припинення сексуальних домагань і сексуального насильства. Наприклад, у 1970 році італійський парламент схвалив закон про розлучення та частково декриміналізований аборт у 1978 році [38, с. 3].

В Англії слідом за Законом про рівність оплати 1970 року у 1975 році послідували Закон про дискримінацію за статтю та Закон про захист зайнятості проти незаконного звільнення у випадках вагітності, а в 1976 році – Закон про домашнє насильство та подружнє судочинство, а також Закон про сексуальні правопорушення (поправки), щоб посилити права жінок перед обличчям сексуального насильства.

В Іспанії кодифікація прав жінок відображала визнання їхньої боротьби, яка йшла пліч-о-пліч з інституціоналізацією, особливо політичною (створення відповідних міністерств, впровадження квот у певних політичних партіях у ФРН протягом 1980-х років) та академічною (створення кафедр для дівчат і жінок) [60, с. 93-98]. Деякі феміністичні активістки, яких називають фемократками, вступали до політичних

партій та інституцій, щоб домогтися нових реформ. На протилежній стороні були інші, більш радикальні, які хотіли залишатися незалежними, але не змогли уникнути падіння мобілізації жінок.

1990-ті роки відзначились двома змінами різного характеру. З одного боку, на Сході розпад комуністичного блоку поставив під сумнів певну кількість прав і переваг для жінок у цих країнах, таких як право на аборт, захист від подружнього насильства, догляд за дітьми та доступ до кваліфіковані професії [19, с. 60]. З іншого боку, після досягнення змін в попередньому періоді, поставились наголоси на нових питаннях. Після питання про орган, який був центральним протягом 1970-х років, роль жінок у прийнятті політичних рішень повернулася на перший план і привела до прийняття законів, що забезпечували квоти або паритет (закон від 6 червня 2000 року у Франції). Крім того, гендерна ідентичність була поставлена під сумнів через боротьбу феміністів і ЛГБТ (лесбіянок, геїв, бісексуалів, трансгендерів). Тодішні дебати у феміністичному русі обертаються навколо гендерної бінарності або плинності, експлуатованих повій або секс-працівниць і прийняття вуалі як свободи носити те, що хочеться, або відмови від неї як символу пригнічення [46, с. 280-290]. На відміну від уявлення про те, що ми живемо в постфеміністський період, коли жінки отримали всі права, спостереження показують збереження гендерної нерівності. З точки зору перетину, нерівності «раси» та «класу» також були додані, а також нерівності, які з'являються в глобальному масштабі в результаті неоліберальної глобалізації. Доказом цього є жінки-мігрантки, які особливо піддаються насильству.

Тому, підсумувавши вище зазначену інформацію можна дійти висновку, що жінки протягом століть боролись за свої права та відчайдушно їх відстоювали. Термін «права жінок» відноситься до свобод і прав жінок, дівчат і дівчаток різного віку [56, с. 64]. На різних етапах свого розвитку та визнання вони могли бути або не бути інституціоналізовані, ігноруватися або пригнічуватися законом, місцевими звичаями та поведінкою в тому чи іншому суспільстві. При розгляді життя середньовічної сім'ї, було визначено, що вона була патріархальною і на чоловіка

була покладена основна роль у вирішенні якщо не всіх, то більшості питань й прийняття рішень.

В свою чергу життя жінок у середні віки визначали аристократія й церква. Часто, місце жінки обмежувалось жіночим монастирем. Через що, жінкам відмовляли в тому ж соціальному статусі, що й чоловікам, але при цьому юридично вони були визнані партнеркою чоловіка, помічницею і за певних умов навіть рівною йому.

Протягом Середньовіччя існувала так звана ієрархія середньовічного суспільства, яка жорстко підтримувалася, через що дуже рідко хтось піднімався вище соціального статусу, в якому народився [61, с. 44].

Більшими можливостями наділялись жінки нової буржуазії, які мали змогу працювати зі своїми чоловіками і батьками та змінювати їх на посаді керівника підприємства після їхньої смерті.

В період Відродження, жінки кожного соціального класу відчули зміни у своїх соціальних і політичних можливостях, яких не отримали чоловіки. Важливим документом того часу стала Декларація прав людини і громадянина від 26 серпня 1789 року, яка передбачала надання однакових прав та свобод всім людям, та підкреслювала рівність чоловіків та жінок. У 1850-х роках в ряді скандинавських країн також відбулась низка необхідних реформ, результатом яких стало надання жінкам виборчого права та визнання їх часткової рівності з чоловіками.

Та не дивлячись на всі отриманні тогочасні результати та проведені реформи перед жінками-активістками поставали все нові питання та виклики, вирішення яких мало б дозволити отримати інші, більш ширші права.

Через тогочасні суспільні трансформації, які характеризувались соціальним та політичним напруженням на жінок-активісток всюди чекав сильний опір, тому, виборювання права голосу у Франції та Італії тривало аж до завершення Другої світової війни. Проте, в багатьох країнах вплив фемінізму, саме в політичній сфері, був помітний у міжнародному масштабі, через що вплинув на ухвалення законодавчих реформ і програм, які сприяли частковій гендерній рівності протягом 1970-х і 1980-х років.

1.2. Міжнародно-правові документи у галузі гендерної політики

Сучасність характеризується визнанням примату міжнародних стандартів, які виступають своєрідним зразком правового регулювання прав і свобод людини у сфері національного права та законодавства.

Доцільно буде зазначити міркування: «Не можна недооцінювати можливості використання міжнародного права для просування гендерної рівності на національному рівні, особливо в тих випадках, де міжнародні норми можна використовуватися безпосередньо» [6, с. 223-230]. Проаналізувавши законодавство більшості країн пострадянського простору, можна сміливо сказати, що країн довів, що принцип пріоритету норм міжнародних угод має переважну силу над національним правом.

До основоположних міжнародно-правових стандартів рівності жінок і чоловіків насамперед відносять:

- Загальну декларацію прав людини («Universal Declaration of Human Rights», 1948) [25, с. 30];
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права («International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights», 1966) [103];
- Декларацію про ліквідацію дискримінації щодо жінок (резолюція No 2263 ГА ООН, «Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women», 1967) [14, с. 41-43];
- Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, (КЛДЖ, резолюція ООН No 34/180, «The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women», CEDAW, 1979) [45];
- Декларацію про викорінення насильства щодо жінок (резолюція No 48/104, «Declaration on the Elimination of Violence Against Women», 1993) [5, с. 521-540].

Вищезначені Пакти, Конвенція та Декларації є правовим і моральним фундаментом сучасного світового співтовариства, основою формування єдиної глобальної гендерної політики, головним внеском яких у регулювання життєдіяльності суспільств дослідники вважають проголошення основних прав

людини як загально визнаних принципів і норм міжнародного права, що мають бути закріплені в законодавстві кожної цивілізованої країни. Не були винятком і пострадянські країни, в законодавчих та нормативно-правових актах яких знайшли відображення норми, спрямовані на захист прав людини, зокрема незалежно від статевої належності.

Беззаперечно, одним із невід'ємних прав людини будь-якої статі є право на освіту, тож цілком природно, що дотримання цього права проголошується в вище перелічених документах ООН.

Так, відповідно до статті 26 Загальної декларації прав людини, кожна людина має право на освіту, зокрема й вищу, яка «повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного».

Зазначається, що освіта має бути спрямована на повний розвиток людської особистості і збільшення поваги до прав людини і основних свобод. Тому, положення декларації закріплюють основний принцип гендерної недискримінації, відповідно до якого і жінки, і чоловіки повинні володіти всіма правами і свободами однаковою мірою. Варто зазначити, що в преамбулі до Загальної декларації прав людини вказано, що положення, які в ній закріплені, мають розглядатися в якості стандартів, до яких повинні прагнути всі народи та держави, і намагатися шляхом освіти сприяти поважанню прав і свобод людини без будь-якої різниці, зокрема, різниці стосовно статі, а також забезпечувати «шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання їх здійснення» [5, с. 521-540].

Іншими міжнародно-правовими документами у сфері забезпечення стандартів рівності між чоловіками та жінками слугують Пакт про громадянські та політичні права [8, с. 68-69], який проголошує право на рівність усіх перед законом і заборону дискримінації за будь-якою ознакою, зокрема і статевою (ст. 26), та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [9, с. 330], який бере під захист право людини на освіту (ст. 13- 14). Потрібно відмітити, що змістовна відмінність цього Пакту від попередніх документів полягає в тому, що окрім проголошення такого права, надається перелік заходів, необхідних для його реалізації, серед яких

визначальними є однаково доступна для всіх вища освіта, рівноцінна система стипендій і викладацький склад.

Вище перелічені Міжнародні пакти – акти, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р., були ратифіковані і країнами пострадянського простору [103]. Білорусь, Україна як члени ООН ратифікували її в 1973 р. Після розпаду СРСР його ратифікували інші пострадянські країни – Азербайджан, 1992; Вірменія, 1993; Естонія, 1991; Грузія, 1994; Казахстан, 2006; Киргизстан, 1994; Латвія, 1992; Литва, 1991; Республіка Молдова, 1993; Таджикистан, 1999; Туркменістан, 1997; Узбекистан, 1995. Можна вважати, що ратифікування даних актів свідчило про готовність держав пострадянського простору дотримуватися міжнародних стандартів щодо захисту прав людини у сфері освіти.

Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок, яка була прийнята через рік після вищевказаних пактів, являється ще одним документом, який виступає як базовий стандарт в просуванні рівноправності жінок і чоловіків та усуненні дискримінації за ознакою статі, зокрема й у галузі освіти. У декларації ставиться наголос на те, що незважаючи на прогрес, який відбувався в питанні рівноправ'я, дискримінація по відношенню до жінок все одно продовжує існувати. А відтак, стаття № 1 зобов'язує включити принцип рівності статей до конституції або гарантувати даний принцип будь-яким іншим законом.

Однією з визначальних є стаття № 9 Декларації [25], в якій наголошується на забезпеченні рівних прав жінок із чоловіками у сфері освіти через рівні умови доступу до освіти, навчання в навчальних закладах усіх типів, зокрема вищих та професійних, однакових програм навчання, іспитів, рівних можливостей отримання матеріальних благ тощо.

На думку багатьох дослідників, найвагомим серед вищезазначених документів є, конвенція CEDAW, яка набрала чинності 3 вересня 1981 року. CEDAW – так звана міжнародна угода щодо прав людини, присвячена виключно питанню гендерної рівності. Саме в цій конвенції виражено філософію гендерної рівності: у ній надаються визначальні ознаки дискримінації за статтю, також можна знайти чітке відображення розуміння її природи та сутності у рамках міжнародної

системи прав людини. Крім того, конвенція також звертає увагу на питання освіти, тим самим зобов'язує країни-учасниці приймати «всі відповідні заходи для того, щоб ліквідувати дискримінацію щодо жінок та забезпечити їм рівні права з чоловіками в галузі освіти» [79].

Цікавим є те, що освіту в даній конвенції розглянуто як механізм, що має сприяти підвищенню свідомості в питаннях гендерної рівності (стаття 10), що, безсумнівно, зумовлює розвиток гендерної освіти, зокрема й на пострадянському просторі, а не тільки як одну зі сфер, яка потребує втручання зі сторони держави для ліквідації дискримінації на рівні правового врегулювання через надання жінкам рівних прав у доступі до освіти.

Конвенцією визнано той факт, що зусилля по досягненню гендерної рівності не будуть мати успіху, якщо у всіх сферах життєдіяльності, серед яких сімейні, культурні й міжособистісні відносини не відбуватимуться необхідні зміни [68, с. 690-693].

Трактуючи вищесказане, можна вважати, що дієвість заходів щодо усунення статевої дискримінації полягає не лише в створенні анти-дискримінаційного законодавства та національного механізму щодо забезпечення рівності між жінками та чоловіками, але й в точному усвідомленні проблеми дискримінації та існуванні шкідливих культурних стереотипів на рівні суспільної громади, що, безперечно, може й повинна вирішити відповідна організація просвітницької діяльності з проблем гендеру в системі освіти. Вважаю, що найбільш важливими є ті заходи, які спрямовані на «усунення будь-якої стереотипної концепції ролі чоловіків і жінок на всіх рівнях і у всіх формах», а відтак потребують перегляду навчальні посібники, шкільні програми та навіть методи навчання [79].

Цінність конвенції CEDAW, зокрема як міжнародно-правового стандарту для розвитку гендерної освіти, полягає й у тому, що всі держави - учасниці, які приєдналися до цієї угоди, зобов'язані регулярно надавати звіти Комітету щодо заходів, здійснених у напрямку просування гендерної рівності, зокрема й в освітній сфері (ст. 10).

Отже, нормативні акти ООН не лише проголошують принцип гендерної

рівності як фундаментальний принцип рівних прав і можливостей, але й встановлюють загальновизнані міжнародно-правові норми, спрямовані на врегулювання та забезпечення рівних можливостей здійснення цих прав. Ратифікація Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації по відношенню до жінок та пізніше підписаний урядами незалежних держав Факультативний протокол до Конвенції свідчили про прийняття державами колишнього Союзу зобов'язання впровадження ідеї гендерної рівності на всіх рівнях життєдіяльності суспільства, зокрема й у сфері освіти.

Попри прийнятті вищевикладені та інші міжнародні правові стандарти у сфері врегулювання міжстатевих відносин на принципах гендерної рівності, Генеральна Асамблея ООН визнає неспроможність протягом тривалого часу забезпечити світовим співтовариством захист і заохочення прав і свобод жінок через застосування щодо них насильства, яке є проявом нерівності владних стосунків між статями, що історично склалися, і призвело до домінування чоловічої і дискримінації жіночої статей, і яке є перешкодою на шляху всебічного поліпшення становища жінок і досягнення рівності, розвитку і миру, тож, безперечно, потребує викорінення [71, с. 10-14].

Тому, ще одним міжнародно-правовим стандартом, дія якого спрямована на здійснення рішучих зусиль зі сторони держав щодо виконання своїх попередніх зобов'язань щодо забезпечення покращення становища жінок у всіх сферах життєдіяльності суспільств, зокрема й у сфері освіти, можна вважати «Декларацію про викорінення насильства щодо жінок» [2, с. 44-48]. Дослідники дотримуються думки, що діяльність Всесвітньої конференції з прав людини у Відні (1993 р.), слугувала важелем, завдяки якому було прийнято дану Декларацію. Гаслом конференції стала наступна фраза - «Жіночі права – людські права».

Адже, саме ця конференція, за словами Н. Аніщук, «рекомендувала Генеральній Асамблеї прийняти Декларацію про викорінення насильства щодо жінок і наполегливо закликала держави боротися проти цього ганебного явища» [99].

1.3. Діяльність міжнародних організацій у становленні захисту прав жінок в міжнародному праві

До основних напрямів діяльності сучасних міжнародних організацій із забезпечення гендерної рівності можна віднести:

- 1) розробку та прийняття міжнародно-правових актів;
- 2) формування інституційних засад;
- 3) реалізацію міжнародних проектів, програм, організацію міжнародних конференцій і зустрічей різного рівня;
- 4) координацію та взаємодію міжнародних організацій, зокрема, у сфері безпеки та оборони;
- 5) контрольню-роз'яснювальну роботу;
- 6) сприяння впровадженню стандартів гендерної рівності на національному рівні, його імплементації у національне законодавство тощо.

Підрозділ Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав й можливостей жінок (ООН-жінки) є установою ООН [108, с. 87], яка займається питаннями гендерної рівності. Дана установа була створена задля прискорення прогресивних процесів щодо задоволення потреб жінок у всьому світі. Вона підтримує держави-члени ООН у досягненні глобальних стандартів щодо гендерної рівності та тісно співпрацює з організаціями громадянського суспільства та урядами над розробкою та здійсненням політики, законів та послуг, які приносять користь жінкам.

Структура «ООН-жінки» спрямовує свою діяльність на чотирьох пріоритетних областях [106, с. 111-115]:

- 1) жінки мають гарантований дохід, гідну роботу та економічну автономію;
- 2) жінки очолюють, беруть участь у системах управління та отримують рівні вигоди від них;
- 3) усі жінки і дівчатка живуть життям, вільним від усіх форм насильства;
- 4) жінки і дівчатка роблять свій внесок і створюють більший вплив на вже побудовану структуру «ООН-жінки», яка тісно співпрацює з позиціонуванням

гендерної рівності як основоположного критерію для цілей сталого розвитку ООН та допомагає державам-членам притягувати систему ООН до відповідальності за свої власні зобов'язання щодо забезпечення гендерної рівності.

Асоціація боротьби за права жінок у розвитку (AWID) являється міжнародною організацією, яка працює над досягненням гендерної рівності та забезпеченням прав жінок у всіх сферах соціального життя. Бачення AWID - це «світ, в якому процвітають феміністські реалії, де ресурси та влада розподіляються таким чином, щоб кожен сьогодні та кожен у майбутньому могли процвітати і повністю реалізувати свій потенціал з гідністю, любов'ю та повагою, і де Земля виховує життя у всьому її розмаїтті». Організація підтримує рухи за гендерну справедливість, щоб стати рушійною силою даного пригнічення.

AWID тісно співпрацює з активістами та політиками по всьому світу, щоб впливати на гендерну політику та практику у цій сфері. Вона полегшує діалог та стратегії з ключових питань, об'єднуючи учасників для обміну своїми знаннями, досвідом та ідеями з відповідних питань та мобілізує рухи за гендерну рівність для підтримки колективних дій із феміністськими причинами [107]. Вона працює з активістами над створенням мереж солідарності в галузі захисту та благополуччя історично пригноблених громад. І останнє, але не менш важливе: AWID виступає за корпоративну підзвітність та податкову справедливість задля досягнення справедливого розподілу багатства.

Womankind Worldwide - це міжнародна організація з прав жінок, яка працює у солідарності та рівноправному партнерстві з правозахисними організаціями та рухами з метою перетворення життя жінок. Бачення організації – це справедливий світ, у якому права всіх жінок поважаються, реалізуються та цінуються. В даний час Womankind Worldwide працює з організаціями та рухами із захисту прав жінок в Ефіопії, Кенії, Непалі, Уганді та Зімбабве, виступаючи за міжнародні агенції та уряди з метою заохочення й захисту прав жінок [106].

Разом зі своїми місцевими партнерами Womankind Worldwide допомагає жінкам та дівчаткам змінити своє життя, надаючи їм притулки для порятунку від насильства, та реалізовує проекти з лідерами громад, щоб допомогти жінкам

об'єднуватися, вільно говорити про те, що вони хочуть змінити у своїх громадах та як цього досягти. Дана організація також підтримує рухи за права жінок, надаючи технічну підтримку, можливості фінансування та інформаційну платформу. Організація також використовує свій досвід для здійснення впливу на політичне життя та забезпечення того, щоб права жінок займали одне з ключових місць у сучасному міжнародному порядку.

У 1992 році з метою використання чинності закону для просування репродуктивних прав як основних прав людини в усьому світі був створений Центр репродуктивних прав. Центр уявляє собі світ, в якому кожна людина існує як рівноправний член суспільства, незалежно від його статі, має доступ до якісного репродуктивного здоров'я і де будь-яка жінка може приймати свої власні рішення без дискримінації та елементів примусу [105].

Центр з репродуктивних прав використовує правові інструменти та інструменти прав людини, а також глобальні правові інструменти для повноцінного забезпечення репродуктивних прав. За час свого існування дана організація зміцнила закони та політику більш ніж у 50 країнах та виграла новаторські справи у національних судах та комітетах ООН з питань репродуктивного здоров'я, включаючи контроль народжуваності, безпечні аборти, дородову та акушерську допомогу [95, с. 294]. Центр з репродуктивних прав також заохочує до прогресивних заходів та нагороджує стипендіями за викладання в галузі репродуктивного здоров'я та прав людини.

Plan International – це глобальна правозахисна та гуманітарна організація, яка займається захистом прав дітей та забезпеченням рівності прав дівчат. Вона тісно співпрацює з молоддю, дітьми та громадами для усунення корінних причин дискримінації щодо дівчаток, їх уразливості та ізоляції та навчає їх правильно реагувати та діяти на певні негаразди, котрі можуть траплятись у їхньому житті [92, с. 110]. Організація займається плануванням міжнародної політики та практики на місцевому, національному та глобальному рівнях, використовуючи отриманні знання та досвід.

Деякі з основних цілей Plan International стосуються досягнення гендерної рівності, сприяння гендерній справедливості та сприяння створенню інклюзивного суспільства. Організація стикається з порушеннями прав людини та дискримінацією за ознакою статі, а також стереотипними та нерівними владними відносинами між жінками, чоловіками, хлопчиками та дівчатками з метою заохочення прав та встановлення балансу гендерної рівності. Plan International зміцнює культуру, яка включає в себе відданість гендерній рівності та прийняттю передової практики, позитивного ставлення та інклюзивності.

Women for Women International — міжнародна організація з прав жінок, яка підтримує найбільш маргіналізованих жінок у країнах, які постраждали від війни та конфліктів. Організація проводить проекти, які дозволяють жінкам заробляти та економити гроші, впливати на рішення у своїх громадах та будинках, покращувати свій добробут та здоров'я й підключатися до спільнот для отримання підтримки. Досі організація допомогла понад 478 тисячам жінок по всьому світу відновити своє життя після війни [80, с. 174-178]. Міжнародна організація «Жінки для жінок» старається звернути увагу всього світу на унікальну роль жінок, які роблять чимало для просування миру у всьому суспільстві.

З допомогою проектів організації, жінки дізнаються про свої права в ключових питаннях, таких як доступ до землі, голосування, розлучення, домашнє насильство, опіка над дітьми тощо. Таким чином, організація прагне досягнення гендерної рівності, а також оснащує та розширює можливості жінок відстоювати себе й свої права. Організація також виступає за довгострокові зміни для маргіналізованих жінок, які пережили війну, співпрацюючи з іншими організаціями для впливу на політику та світову практику [94, с. 393].

Equality Now – міжнародна організація, заснована з метою використання правової популяризації задля захисту та відстоювання прав людини, жінок та дівчаток. У своїй діяльності вона використовує закон для створення рівноправного та справедливого світу для жінок та дівчаток. Організація привертає увагу всього світу до засобів масової інформації з окремих випадків зловживань та використовує міжнародне право прав людини для захисту політичних інтересів та чинить тиск на

національні уряди, щоб вони ухвалили та забезпечили дотримання правильних законів. Equality Now в даний час співпрацює з іншими організаціями, для поширення окремих випадків у світову спільноту та винесення нагальних питань на порядок денний.

Організація прагне досягнути гендерної рівності і, таким чином, співпрацює з окремими особами, установами та коаліціями, які охоплюють активістів, юристів, постачальників послуг, корпораціями жіночих організацій на національних та регіональних рівнях, та поєднує їх практику і досвід з місцевими громадами задля досягнення змін. Вона чинить тиск на країни, щоб вони ухвалили закони про гендерну рівність, і покладає на уряди відповідальність за зловживання такими законами [82, с. 284-288].

Жіноча організація з навколишнього середовища та розвитку (WEDO) являється глобальною інформаційно-популярністською організацією, створеною для захисту гендерної рівності, прав людини та цілісності навколишнього середовища [16, с. 135-138]. WEDO полегшує та пов'язує рухи з глобальними порядками денним, і таким чином забезпечує, щоб голоси жінок були почуті, а жіноче лідерство просунулося вперед у різних сферах суспільної діяльності [93].

WEDO співпрацює з організаціями і приватними особами-однодумцями та займається інформаційно-популярністською діяльністю, щоб вплинути на політичні процеси для забезпечення дотримання прав людини жінок. Також, організація працює над нарощуванням потенціалу та полегшенням просування політичних голосів жінок на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Крім того, WEDO накопичує та підтримує знання з питань гендерної рівності, прав жінок, сталого розвитку та екологічних питань для забезпечення ефективної інформаційно-популярністської діяльності та обміну інформацією [87, с. 59].

Глобальний фонд для жінок є однією з провідних світових організацій з питань гендерної політики та прав людини, дівчаток та жінок. Організація виступає за недопущення насильства у всіх його формах та проявах, розширення політичних та економічних прав і можливостей, а також сексуальне та репродуктивне здоров'я та права жінок у всьому світі.

Мета Глобального фонду для жінок полягає в тому, щоб кожна жінка та дівчинка могли реалізувати свої права, викладені у Загальній декларації прав людини [25, с. 30], оскільки вони мають важливе значення для рівності жінок. Фонд бореться за та відстоює права жінки вирішувати, коли і чи хоче вона мати дитину, і якщо так, то надання їй якісної медичної допомоги протягом вагітності та після народження дитини. Фонд слідкує за дотриманням двох найважливіших документів у сфері гендерної політики – Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Пекінської декларації, котрі стосуються права жінок у всіх життєвих аспектах [39].

Rise Up працює над активізацією прав жінок і дівчаток, над їх повноцінним життям, існуванням сімей та громад шляхом інвестування у місцеві рішення, зміцнення лідерства та створення рухів. Мережа організації складається з 500 лідерів, діяльність яких вплинула на близько 100 законів та політичних рішень в Африці, Латинській Америці, Південній Азії та США [101].

Rise Up зміцнює лідерство жінок та дівчаток, щоб ті мали можливість ініціювати та стимулювати зміни у своїх громадах. Основна увага приділяється просуванню прав жінок, рівності, освіті, сексуальному та репродуктивному здоров'ю та розширенню економічних прав і можливостей. Організація проводить низку інноваційних програм та співпрацює як з глобальними, так і з місцевими організаціями для досягнення стійкого впливу.

Міжнародний жіночий фонд MATCH International був створений у 1976 році для задоволення потреб канадських жінок та підтримання ресурсів жінок у всьому світі. MATCH International підтримує жінок-новаторів за допомогою їх проривів у перетворенні методів ведення сільського господарства, дитячого харчування та кампаній боротьби з насильством. Фонд працює з 650 жіночими організаціями у 71 країні і на сьогоднішній день інвестував майже 12 мільйонів доларів у забезпечення потреб жінок та дівчаток.

MATCH International приєднався до руху жіночих фондів та офіційно запустив перший канадський глобальний фонд для жінок, дівчаток та трансгендерів у жовтні 2013 року. В даний час звернення в організація є найбільш швидким способом

отримати гроші до рук низових організацій з прав жінок. MATCH International таким чином посилює роботу на місцевому рівні та підтримує низові організації, які відкривають філії по всьому світу. Мета та бачення MATCH International - назавжди покласти край насильству та дискримінації щодо жінок та дівчаток [109].

Європейське жіноче лобі (EWL) є найбільшою європейською парасольковою організацією жіночих асоціацій, що представляє понад 2000 організацій у всіх державах-членах Європейського союзу, а також у країнах-кандидатах. EWL була заснована з баченням суспільства, в якому визнається та цінується внесок жінок у всі аспекти суспільного життя. Це означає, що жінки мають право бути лідерами, впевненими в собі, бути забезпечені свободою вибору та свободою від експлуатації та насильства [91, с. 240].

EWL об'єднує жіночий рух у Європі з метою підтримки прав людини жінок та рівності між жінками та чоловіками. Тому організація пропонує свої знання та практичні навички з питань гендерної рівності та представляє голос жінок на політичній арені ЄС. EWL також використовує колективний досвід своїх членів для роботи над основними проблемами, що торкаються жінок, та об'єднує різних учасників для внесення змін на рівні ЄС.

Міжнародний науково-дослідний центр з становища жінок (ICRW) являється глобальним науково-дослідним інститутом зі штаб-квартирою у Вашингтоні, округ Колумбія, та регіональними відділеннями в Індії та Уганді. До складу ICRW входять соціологи, економісти, фахівці в галузі охорони здоров'я та демографи, всі з яких є експертами з гендерних питань. Місія ICRW керується принципом людської гідності, гендерної рівності, інклюзивності та загального процвітання [86].

ICRW проводить дослідження для усунення причин гендерної нерівності та пропонує рішення для фундаментальних соціальних змін. Організація працює з суб'єктами державного та приватного секторів над проведенням досліджень, а також розробкою та керівництвом стратегіями, які будують політику, програми та практику. У своєму дослідженні ICRW виявляє перешкоди, які заважають жінкам мати економічні можливості та повною мірою брати участь у житті суспільства.

ICRW переводить ці перешкоди в шлях дій, який поважає права людини жінок та забезпечує гендерну рівність.

Європейський інститут гендерної рівності (EIGE) був створений у грудні 2006 року як агентство Європейського союзу, яке займається виключно гендерною рівністю. Завдання Інституту полягає у збиранні та аналізі інформації про гендерну рівність з метою допомогти державам-членам ЄС здійснити політику гендерної рівності та боротися з дискримінацією за ознакою статі [97].

Інститут займається шляхом реалізації принципу актуалізації гендерної проблематики як в європейських, так і в національних областях політики з метою досягнення рівності жінок та чоловіків у всіх сферах життя. Таким чином, EIGE проводить дослідження та збирає статистичні дані про гендерну рівність у ЄС та контролює, чи відповідає діяльність ЄС міжнародним стандартам з цього питання. Він також працює над припиненням насильства щодо жінок та ділиться своїми знаннями з іншими установами ЄС.

Promundo – це міжнародна організація, яка закликає до гендерної справедливості та запобігає насильству, залучаючи чоловіків та хлопчиків у партнерстві з жінками, дівчатками та особами всіх статевих класифікацій. Організація створена у 1997 році в Бразилії з переконанням, що робота з чоловіками та хлопчиками сприятиме ліквідації шкідливих гендерних норм та забезпечить рішення, пов'язані з питаннями досягнення гендерної рівності. Досі Promundo працювала більш ніж у 40 країнах над запобіганням насильству та популяризацією гендерної рівності.

Крім роботи з окремими особами, Promundo проводить конференції та бере участь у місцевій діяльності з підтримки спільноти та урядів у прийнятті політично-вагомих рішень, які можуть посилити соціальні зміни. Це також створює безпечне співіснування для жінок і чоловіків у постконфліктних ситуаціях, задля неотримання різного роду психологічних травм, аби молоді люди не ставили під сумнів гендерні норми, а чоловіки у всьому світі могли обговорювати недоречність насильства та експлуатації, щодо жінок та переваги спільного ухвалення рішень. Завдяки своїм програмам Promundo охопила майже 10 мільйонів осіб, у тому числі

понад 4500 медичних працівників, понад 22 000 фахівців у галузі освіти, понад 1400 співробітників поліції та військових, а також майже 300 урядовців.

Ресурсний центр гендерної рівності (GERC) створений 2013 року, а зареєстрований у 2014 році як неурядова організація у Філіппінах з метою сприяння гендерній рівності та для розвитку кооперативної діяльності. Ядром роботи GERC є волонтери, адвокати, фасилітатори та тренери з розвитку [103].

GERC співпрацює з кооперативами, неурядовими організаціями, підрозділами місцевих органів влади, радами розвитку, державними установами та іншими суб'єктами задля забезпечення гендерної рівності. Центр забезпечує підготовку кадрів та нарощування потенціалу приватних та державних установ, які не мають технічних навичок у здійсненні політики гендерної рівності. Цілями GERC є: сприяння гендерній рівності в кооперативах, між ними та посилення їх соціального впливу, розвиток жіночого потенціалу у підприємницьких галузях та здійснення трансформації всіх осіб у кооперативах.

Міжнародна агенція з розвитку жінок (IWDA) є австралійською неурядовою організацією, що працює безпосередньою з боротьбою зі злиднями та пригніченням у країнах, що розвиваються, та створенням позитивних змін для жінок та їх громад. Досі IWDA працювала з більш ніж 100 низовими організаціями в частинах світу, що розвиваються, для підтримки та просування життєвого вибору та благополуччя жінок та їхніх сімей [14, с. 41-43].

В даний час IWDA здійснює проекти з Азіатсько-Тихоокеанського регіону, які розробляються та керуються самими жінками у своїх громадах. Організація працює над досягненням гендерної справедливості у цих громадах.

Тому, підводячи підсумок вищезазначеного, можна стверджувати, що функціонування та діяльність міжнародних організацій не можуть замінити фактичну розробку та дотримання національного законодавства, система якого передбачає притягнення винних до відповідальності та може на високому рівні захищати жінок та дівчат від насильства.

Без відповідних національних нормативно-правових актів та їх ефективного застосування дія міжнародних угод і міжнародного права буде слабкою та

незначною. Саме трансляція міжнародних зобов'язань у національні правові механізми та закони, а також їх дотримання та виконання може привести від слів до дії. Рука міжнародного права занадто коротка, щоб забезпечити це на національному рівні. Проте, різні представництва, фонди, програми та спеціалізовані установи ООН впроваджують стратегії інтеграції гендерної проблематики. «ООН-Жінки» відіграє важливу роль у забезпеченні та моніторингу інтеграції гендерної проблематики в систему ООН. У 2012 році Організація Об'єднаних Націй узгодила загальносистемний план дій ООН з гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (UN-SWAP), щоб запровадити політику гендерної рівності свого вищого органу виконавчої влади, Ради головних керівників ООН. Під керівництвом «ООН-Жінки» ООН-SWAP вперше визначає загальні стандарти ефективності для роботи, пов'язаної з гендерними питаннями, усіх структур ООН, забезпечуючи більшу узгодженість та підзвітність, включаючи питання гендерної проблематики. У рамках цієї системи всі організації системи ООН зобов'язані приймати політичні рішення, щодо гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ З ПРАВ ЖІНОК В МІЖНАРОДНОМУ ТА ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОМУ ПРАВІ

2.1. Особливості міжнародно-правового регулювання захисту прав жінок на універсальному рівні

Поняття «гендерної рівності» зустрічається чи не у всіх основоположних міжнародних документах з прав людини. Проте, як показує практика, так звана «рівність» є формальною деталлю. Через постійне зміцнення патріархальної ідеології, жінки потроху відсторонювались від багатьох сфер суспільного життя. Патріархальна модель суспільства ставить жінок у незручне та не вигідне становище, що в свою чергу прямо впливає на дотримання прав людини. Тільки боротьба з усіма формами дискримінації, щодо жіночої статті може змінити це становище [66].

Найбільш показовим прикладом того, що консолідовані норми часто піддаються сумнівам і запереченням є Друга світова війна. Події, які відбувались в її ході чітко показали, що може бути, коли права людини не перебувають під надійним захистом. На жаль, в той період люди сприймалися не так, як окремі особистості зі своїми невід'ємними правами, а як засоби досягнення необхідних цілей [24, с. 172].

Після кінця Другої світової війни, у світі, який постраждав від непоправних збитків, необхідно було проаналізувати події, які сталися, щоб краще зрозуміти помилки, які допустило людство. Але все одно, немає гарантії, що даний аналіз допоможе уникнути можливого рецидиву катастрофічних помилок у майбутньому. Єдиним варіантом його уникнення розуміння закономірностей виникнення подій та їх причин.

Інтернаціоналізація захисту прав людини була відповіддю на звірства та жахи, скоєні під час авторитарних режимів у Європі, особливо в Третньому Рейху [108, с. 87]. Представляючи державу головним порушником прав людини, епоха Гітлера характеризувалася знищенням і втратами людей, що призвело до ув'язнення

18 мільйонів осіб у концентраційних таборах і загибелі 11 мільйонів, у тому числі 6 мільйонів євреїв.

У зв'язку з цим період після Другої світової війни став часом роздумів. Держава була єдиним винуватцем звірств щодо прав людини, і державні структури потребували реформування. Діяння нацистської держави, хоча й керувалися правовим порядком, який не відповідав етичним і моральним вимогам, охоплювався законністю із суворої юридичної точки зору, і багато хто вважав їх законними.

У цьому контексті Організація Об'єднаних Націй у 1945 році разом із Загальною декларацією прав людини 1948 року розпочала нову еру, що характеризується інтернаціоналізацією прав людини [85, с. 267].

В цей період намагаються впорядкувати взаємні відносини не тільки між державами, але й окремі відносини в рамках держав. Основна роль Міжнародного права прав людини полягає в захисті людей у кожному аспекті, охоплюючи громадянські та політичні права, а також соціальні, економічні та культурні права, у часи миру та війни, незалежно від того, чи це стосується прав чоловіка чи жінки.

«Післяхолодна війна» – такий термін вживають науковці характеризуючи період після Другої світової війни, який був часом визначення, реалізації та забезпечення прав людини.

Забезпечення гендерної рівності є обов'язковою умовою реалізації прав жінок. За словами Джессіки Спектор: «суспільство, яке тримає жінок економічно маргіналізованими через позбавлення освіти та дискримінацію на роботі, автоматично створює групу жінок, які будуть уразливими». Ця вразливість походить від моделі патріархального суспільства і впливає на життя жінок у всіх його можливих аспектах.

У рамках політики сприяння гендерній рівності в 1946 році Економічна і Соціальна Рада ООН (ЕКОСОП) заснувала Комісію зі статусу жінок (КСЖ). Комісія збирається щорічно для визначення та розробки політики ООН, пов'язаної з гендерними питаннями. Крім того, ця Комісія відповідає за створення щорічних звітів, а також за формулювання рекомендацій для ЕКОСОП щодо надзвичайних випадків, які вимагають негайних дій [41, с. 1161-1164].

Варто відмітити роль цієї Комісії ООН у просуванні норм про недискримінацію жінок. На засіданнях активно обговорюються юридичні повноваження комісії, її зусилля щодо розробки норм про недискримінацію, залучення виборчого округу та впливу на цей виборчий округ задля дотримання норм. Комісія мала обмежені юридичні повноваження щодо сприяння недискримінації, проте, вона зробила значний внесок у політичний процес легітимації норм, закликаючи проголосити 1975 рік Міжнародним роком жінок, а Всесвітню конференцію ООН – центральним ядром цього року. В результаті національні уряди та міжнародні організації почали змінювати закони та практику, які дискримінують жінок [83, с. 656].

З-поміж конференцій, які відбулися з моменту створення Комісії, варто згадати результати Четвертої Всесвітньої конференції щодо жінок, яка відбулася в Пекіні в 1995 році. Конференція створила Пекінський план дій, що складався з дванадцяти стратегій і двох мегастратегій для досягнення гендерної рівності. Комісія несе відповідальність за його виконання. 189 країн одногосно його прийняли.

Програма плану для розширення прав і можливостей жінок вважається ключовим глобальним політичним документом з цього питання. Адже, план визначає стратегії, цілі та дії у 12 важливих сферах: жінки та бідність; виховання і навчання жінок; жінки і здоров'я; насильство над жінками; жінки та збройні конфлікти; жінки та економіка; жінки при владі та прийнятті рішень; інституційний механізм удосконалення жінок; права жінок; жінки та ЗМІ; жінки та навколишнє середовище; дівчина-дитина [62, с. 765].

Отримання схвалення цієї політики державами-членами є достатньо складним завданням, але не більш складним, як його фактична реалізація. Щорічні засідання Комісії мають основне значення для оновлення порядку денного, для постійного контролю за виконанням Пекінського плану дій та для формування звітів про оцінку національних заходів. Також, універсальна система має багатосторонні договори у сфері прав людини [30, с. 540]. Серед них Конвенція про ліквідацію всіх форм

дискримінації щодо жінок, яка є основним міжнародним документом про гендерну рівність.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, охоплює широкий спектр прав у політичних, економічних, освітніх, соціальних і культурних питаннях. Більше того, багато з цих прав, такі як право голосувати та обіймати політичні посади, право на рівні можливості працевлаштування та рівну оплату за рівну працю, право на рівні можливості в освіті, а також права, пов'язані з громадянством та свободою вибір у шлюбі, також втілені в конвенціях, деякі з яких були ратифіковані значною кількістю держав.

Резолюцією № 34/180 Генеральної Асамблеї ООН було проголошено Факультативний протокол, який є додатком до Конвенції [98]. Мета Протоколу полягає в моніторинзі Конвенції, забезпечення права на подання петиції в разі порушення права, захищеного Конвенцією. Також, розраховано на підготовку періодичних звітів, які є своєрідним механізмом моніторингу.

Визнання компетенції Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок, державами проявляється у отриманні та розгляді повідомлень, які надходять від окремих осіб або груп, що перебувають під його юрисдикцією та від жертв будь-яких порушень прав, що визначені Конвенцією [50, с. 125-139].

Значення поняття «дискримінація щодо жінок» містить в собі будь-які розрізнення, виключення або обмеження, зроблені на основі статі, які є наслідком або метою погіршення чи зведення нанівець визнання, задоволення чи здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадянській чи будь-якій іншій сфері.

Всі держави, які підписали дану Конвенцію беруть на себе зобов'язання викорінювати гендерну дискримінацію в державній та приватній сферах і погоджуються із цим визначенням. Відповідно до статті 2 Конвенції, держави повинні «вжити всіх належних заходів для ліквідації дискримінації жінок з боку будь-якої особи, організації чи підприємства». Тому, зрозумілим є те, що рівність

жінок також має поширюватися на відносини у всіх сферах, а не лише на відносини між жінками та державою [51, с. 45-48].

Обов'язковість дотримання Конвенції відображає зміну соціокультурних моделей щодо дискримінації та неповноцінності жінок. Це слугує фундаментальною основою, адже дискримінаційні практики походять від історичних патріархальних концепцій, які пронизують соціальні відносини.

Основне завдання Конвенції полягає в модифікації соціальних та культурних моделей поведінки чоловіків і жінок, що в свою чергу має на меті усунення упереджень і звичаїв та всіх інших практик, які ґрунтуються на ідеї неповноцінності чи переваги будь-якої із статей або на стереотипних ролях для чоловіків і жінок.

У статті 10 Конвенції викладена важливість відповідної політики для гарантування рівності між чоловіками та жінками на освітньому рівні. Держави-члени сприяють дотриманню:

- однакових умов для професійної орієнтації, доступу до навчання та отримання дипломів у навчальних закладах усіх категорій як у сільській, так і в міській місцевості (ця рівність забезпечується в дошкільній, загальній, технічній, професійній та вищій технічній освіті, а також у всіх видах професійної підготовки);

- доступу до тих самих навчальних програм, тих самих іспитів, педагогічного персоналу з однаковою кваліфікацією та шкільних приміщень та обладнання такої ж якості;

- усуненню будь-якої стереотипної концепції ролі чоловіків і жінок на всіх рівнях і в усіх формах освіти за допомогою заохочення спільної освіти та інших видів освіти, які допоможуть досягти цієї мети, і, окремо через перегляд підручників та шкільних програм й адаптації методів навчання;

- однакових можливостей отримання стипендії та інших нагород за сумлінне навчання;

- однакових можливостей для доступу до програм безперервної освіти, включаючи програми навчання функціональної грамотності, особливо тих, які спрямовані на якнайшвидше скорочення будь-якого розриву в освіті між чоловіками та жінками;

- скороченню студентських канікул та організації програм для дівчат і жінок, які передчасно закінчили школу;
- однакових можливостей для активної участі в спортивних змаганнях та фізичному вихованні;
- доступу до конкретної освітньої інформації, яка допоможе забезпечити здоров'я та благополуччя сімей, включаючи інформацію та поради щодо планування сім'ї тощо [42, с. 1428-1431].

Всі ці та інші заходи повинні мати місце та бути застосовані у сферах зайнятості (стаття 11), охорони здоров'я (стаття 12) та у всіх інших аспектах економічного та соціального життя (стаття 13) [98]. Головним завданням всіх цих положень є розробка політичних кроків держав-членів щодо усунення гендерної дискримінації. Адже, це підсилює важливість діалогу між національним та міжнародним правом, щоб гарантувати широкий захист прав людини на кожному рівні. Для підготовки звітів до ЕКОСОП, держави мають періодично переглядати свою законодавчу політику, саме в цьому полягає механізм виконання Конвенції.

Тому, підводячи підсумок, можна стверджувати, що більшість основних міжнародних документів з прав людини згадують у своєму тексті про гендерну рівність, а після прийняття Загальної декларації з прав людини 1948 року держави неодноразово підкреслювали неподільний та універсальний характер прав людини.

У Відні на Всесвітній конференції державами було визнано, що права людини є частиною універсальних прав людини, і згодом вони підтвердили це ж саме, вже на Четвертій Всесвітній конференції з питань жінок. У Віденській програмі дій також чітко наголошується на важливості викорінення «будь-яких конфліктів, які можуть виникнути між правами жінок і шкідливими наслідками певних традиційних або звичаєвих практик, культурних упереджень та релігійного екстремізму».

Проте, не дивлячись на всі зобов'язання держав, питання універсальності прав часто підіймалося, коли держави намагалися виправдати порушення прав жінок в ім'я культури.

Повноцінне користування жінками своїми ж правами часто обмежується суспільними стереотипами та культурними нормами, які диктують жінкам їх роль, місце та значення у суспільстві в цілому.

2.2. Міжнародно-правове регулювання захисту прав жінок на регіональному рівні

Розуміння прав людини, як невід'ємних фундаментальних правових гарантії, на які особа має право за своєю суттю базується насамперед на тому, що вона або він, перш за все – людина [110]. Класифікація прав людини, поділяє їх на такі умовні категорії як: громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права. В свою чергу всі вони є невід'ємними, універсальними, взаємопов'язаними, неподільними та взаємозалежними. Згідно з нормами міжнародного права обов'язки та права людини, що відображені у великій кількості міжнародних документів є обов'язковими для дотримання. Проте, вони також згадуються у міжнародних документах, які несуть рекомендаційний характер, серед яких резолюції, рекомендації, настанови, декларації і принципи. Для просування, захисту та реалізації прав людини розуміння цієї основи є дуже важливим елементом.

Період Другої світової війни створив атмосферу готовності до прогресу у визнанні та повазі прав людини, що стало своєрідною проблемою для міжнародної спільноти у ХХ столітті..

Загальна декларація прав людини прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 р. [25, с. 30], стала першим глобальним вираженням прав, на які за своєю природою можуть претендувати усі люди. Загальна декларація прав людини не є юридично обов'язковою угодою, але її почали розглядати як загальноприйнятий світовий стандарт прав людини. Одразу після її прийняття розпочався процес розробки юридично обов'язкового документа, який закріплює права декларації.

У грудні 1966 р. були прийняті Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (МПГПП) [103] і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП) [104]. Разом ці документи прийнято називати Міжнародним Біллем про права. Це найперші та найавторитетніші документи з прав людини. Обидва пакти широко ратифіковані державами-учасницями.

Пізніше, Організацією Об'єднаних Націй була прийнята низка юридично обов'язкових міжнародних договорів з прав людини, як додаток до вищезгаданих пактів. Деякі з них доповнені факультативними протоколами, що стосуються конкретних проблем. Разом із Загальною декларацією прав людини та двома пактами ці договори становлять ядро правової бази для захисту прав людини у всьому світі [64, с. 28-67].

Також, необхідно перелічити договори з прав людини, які є встановленим стандартом для захисту та забезпечення прав людини, серед них:

- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації;
- Конвенція про права дитини;
- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання;
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок;
- Конвенція про права людей з інвалідністю;
- Конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень.

Перелічені конвенції, мають юридичну силу для держав-членів та є загально-обов'язковими для дотримання.

Приймаючи будь-який документ шляхом ратифікації, приєднання або правонаступництва держава вона бере на себе зобов'язання згідно до міжнародного права щодо поваги, захисту та виконання прав, викладених в документі.

Коли держава бере на себе зобов'язання щодо поваги, це значить що вона повинна утримуватися від втручання або обмеження прав людини. Зобов'язання щодо захисту вимагають від держави можливості втручатися в спроби третіх сторін порушити права інших і надавати засоби правового захисту, коли такі права порушуються. Зобов'язання щодо виконання означають те, що держава повинна вживати позитивних дій для поступового досягнення забезпечення прав людини.

Існують комітети незалежних експертів, які є органами моніторингу договорів. До їх завдань належить контроль виконання основних положень міжнародних договорів з прав людини. Всі договірні органи, окрім Підкомітету із запобігання катуванням, мають повноваження отримувати та розглядати звіти.

Кожна держава-учасниця зобов'язана надавати регулярні звіти відповідному договірному органу про те, як реалізуються необхідні права. Договірний орган розглядає звіт і публікує знайдені проблеми та рекомендації, на які посилається як «заключні зауваження». Система звітності є важливим інструментом, за допомогою якого міжнародне співтовариство оцінює вже те, що досягнуто і те, що ще потрібно зробити для просування та удосконалення захисту прав людини [88, с. 125].

Працюють десять основних органів моніторингу з прав людини:

- Комітет з ліквідації расової дискримінації;
- Комітет з прав людини;
- Комітет з економічних, соціальних і культурних прав;
- Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок;
- Комітет проти катувань;
- Підкомітет із запобігання катуванням;
- Комітет з прав дитини;
- Комітет з питань трудових мігрантів;
- Комітет з прав людей з інвалідністю;
- Комітет з насильницьких зникнень.

Всі ці перелічені органи також можуть розглядати індивідуальні скарги осіб, які стверджують, що держава-учасниця цього договору порушила їхні права. Індивідуальні скарги можуть бути подані лише проти держави, яка визнала компетенцію комітету, створеного відповідно до відповідного договору, або коли держава стала стороною відповідних Факультативних протоколів. Деякі договірні органи [47, с. 243-247] можуть ініціювати державні розслідування, якщо вони отримують достовірну інформацію, що містить обґрунтовані ознаки серйозних або систематичних порушень конвенцій державою-учасницею. Крім того, деякі договірні органи можуть також розглядати міждержавні скарги. Кожен із договірних органів публікує своє тлумачення змісту положень договору у формі «загальних коментарів» або «загальних рекомендацій». Вони охоплюють широкий спектр суб'єктів, від всебічного тлумачення матеріальних положень до загальних вказівок щодо інформації, яка має бути представлена у звітах держав, що стосуються

конкретних статей договорів. Загальні коментарі також стосуються більш широких, глибших, наскрізних питань, таких як роль національних інституцій з прав людини, права людей з інвалідністю, насильство щодо жінок та права меншин [15, с. 170-173]. Держави повинні ініціювати періодичні засідання, бо це сприяє активному динамічному характеру вдосконалення договорів.

Ще одним міжнародним органом в системі Організації Об'єднаних Націй є Рада з прав людини [3, с. 151-162], яка відповідає за посилення, забезпечення та захист прав людини, а також за подолання порушень щодо прав людини, і надає рекомендації щодо цього. В Раді з прав людини передбачена процедура подання скарг, яка дозволяє окремим особам та організаціям звертати увагу Ради на порушення прав людини.

Основним і найбільш всеосяжним міжнародно-правовим документом для просування рівного визнання, користування та здійснення всіх прав жінок у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадянській та побутовій чи будь-якій іншій сфері, незалежно від їхнього сімейного стану, і на засадах рівності з чоловіками є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [111, с. 88-89]. Зміст і мета даної Конвенції випливають із принципів міжнародного права, загальних стандартів рівності, прав людини та цілей ООН, викладених у її Статуті.

Дана Конвенція, також відома як Міжнародний Білль про права жінок, «розширила розуміння міжнародного права на момент її прийняття». Окрім юридично обов'язкових зобов'язань щодо ліквідації дискримінації щодо жінок у всіх сферах їхнього життя, Конвенція має особливу силу. Це випливає з переліку зобов'язань держав-учасниць.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок є першим і єдиним договором про права людини, який зобов'язує держави-учасниці змінювати та скасовувати соціальні установки та культурні моделі й практики, які ґрунтуються на ідеї меншовартості або переваги будь-якої статі чи на стереотипних ролях чоловіків і жінок. Вирішення провідного становища гендерних стосунків та збереження гендерних стереотипів є одним із трьох обов'язків, які є основою центральних зусиль для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок. Ця норма

тягне за собою зобов'язання боротьби з гендерними стереотипами в соціальному і культурному житті та усунення їх у законодавчій та державній політиці. Дані зобов'язані повинні виконуватися державами-учасницями чітко, старанно, сумлінно та без зволікань.

Також, Конвенція вимагає від держав-учасниць активного реагування на будь-який акт дискримінації щодо жінок, незалежно від того, чи вчиняються такі дії або бездіяльність державними чиновниками чи приватними особами.

Не менш важливим поняттям Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок є її застосовність, яка пов'язана з формами дискримінації, котрі не були виявлені на момент її розробки а, тому, прямо не згадуються в Конвенції. До прикладу можна навести ліквідацію насильства над жінками та дискримінацію певних груп жінок, які знаходяться в неблагополучних становищах, таких як жінки-мігрантки, жінки-біженці та жінки, які шукають притулку, літні жінки та лесбіянки, бісексуали та трансгендери.

Основа Конвенції ґрунтується на трьох основоположних взаємопов'язаних принципах: рівність, недискримінація та обов'язок держави. Вони становлять основу для формулювання стратегій, що спрямовані на забезпечення повного і рівного користування правами людини, всіма жінками на рівних умовах з чоловіками у всіх сферах, протягом усього їхнього життя, а також забезпечують практичну реалізацію принципів формальної та матеріальної гендерної рівностей. Сфери, що охоплюються Конвенцією, включають політичне та громадське життя, участь та представництво жінок на міжнародному рівні, національність, освіту на всіх рівнях, зайнятість, охорону здоров'я та охорону здоров'я, соціальне та економічне життя, рівний захист закону та рівність перед право і цивільні справи, шлюб і сім'ю. Крім цих сфер, на додаток до загальних зобов'язань, основні положення Конвенції вимагають від держав-учасниць придушення всіх форм торгівлі жінками та експлуатації жінок у заняттях проституцією, а також забезпечення переваг Конвенції для жінок з сільської місцевості [70, с. 6].

Отже, пріоритети в галузі прав жінок та гендерної рівності, визначені правозахисними інституціями у їхньому власному національному контексті,

значною мірою подібні до всього регіону ОБСЄ. Ці спільні пріоритети також передбачають можливості для більш активної співпраці між національними правозахисними інститутами на регіональній та тематичній основі шляхом обміну інформацією та рекомендованою практикою, а також шляхом передачі конкретних справ (там, де це доцільно).

З точки зору використання ресурсів та потенціалу конкретних національних правозахисних інститутів такі моделі співпраці або партнерські відносини можуть бути цілком вигідними.

2.3. Національно-правові прийоми імплементації міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав жінок та способи їх покращення

Україна ратифікувала Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 19 грудня 1980 року і підписала та ратифікувала Стамбульську конвенцію Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок 20 червня 2022 року.

Проблема гендерної дискримінації поширена в Україні. Гендерні норми вузько визначаються традиційними, патріархальними поглядами та цінностями, підкріпленими ЗМІ та шкільними програмами. Вкладається недостатня кількість коштів в програми гендерної рівності та в програми, які орієнтовані на роль жінок в управлінні, економіці чи в мирі та безпеці [72, с. 105].

Постійна гендерна нерівність в економічних можливостях та дискримінація в цій же сфері обмежили доступ жінок до роботи, яка подобається та відповідного доходу, посилили гендерні розриви в працевлаштуванні та просуванні по службі й призвели до горизонтальної та вертикальної професійної гендерної сегрегації на ринку праці. Жінки зосереджені в традиційно «жіночих» сферах професій, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення, державне управління, а також адміністративні та допоміжні послуги, з подальшим заниженим рівнем оплати праці. Вертикальна сегрегація призводить до того, що жінки в основному займають нижчі позиції: чоловіки переважають серед топ-менеджерів як у державному, так і в приватному секторах економіки. Жінки складають більшість у доглядовій та домашній роботі, з обмеженим контролем над активами та виробничими ресурсами.

Станом на сьогодні мало що зроблено для підтримки жінок, які стикаються з складною дискримінацією, особливо якщо вони літні, інваліди, етнічні меншини або внутрішньо переміщені внаслідок збройних конфліктів.

Гендерне насильство все ще зберігається в Україні, 89% випадків насильства щодо жінок. Політична нестабільність та війна також мають значний згубний вплив на гендерну рівність та становище жінок у країні [73].

Понад 1,5 мільйона людей, дві третини з яких жінки та діти, були внутрішньо переміщеними особами через війну і страждають від обмеженого доступу до медичної допомоги, житла та роботи. Це сильно вплинуло на соціальну згуртованість, безпеку громади та стійкість уразливих груп, таких як внутрішньо переміщені особи, особливо негативно вплинувши на жінок [21, с. 454-512].

Недостатній доступ до соціальних послуг та послуг з догляду за дітьми, мінімальні ресурси громад змушують як внутрішньо переміщених осіб, так і місцевих жінок у значній мірі відповідати за догляд за дітьми, інвалідами та членами сімей похилого віку, до того ж ускладненим є процес пошуку роботи [20, с. 512].

Жінки займають лише 12% місць у парламенті і 11% у Кабінеті Міністрів, тобто участь жінок у прийнятті важливих рішень залишається надзвичайно низькою. Органи державної влади та організації громадянського суспільства мають обмежені можливості надавати підтримку сім'ям, які розпалися внаслідок війни, дітям, розлученим із сім'ями, або жінкам, часто з дітьми чи літніми родичами, які внаслідок війни вимушені були залишити свої домівки та громади [81, с. 103-106].

Починаючи з 1999 року в Україні працює «ООН-Жінки», щоб допомогти країні виконати свої зобов'язання щодо гендерної рівності та відкрити прогресивний шлях як для жінок, так і для чоловіків. З 2015 року «ООН-Жінки» розширює свою присутність і програму. «ООН-Жінки» сприяє врахуванню гендерної проблематики в оцінці гуманітарних потреб і плануванні для кращого задоволення гострих і життєво необхідних гуманітарних потреб. «ООН-Жінки» підтримує більше залучення жінок, особливо тих, хто стикається зі складною дискримінацією через переміщення, вік, інвалідність, етнічне чи інше походження. «ООН-Жінки» також здійснює свій внесок у роботу з відновлення, відстоюючи та підтримуючи виконання Порядку денного «Жінки, мир і безпека». Таким чином, «ООН-Жінки» розбудовує потенціал державних інституцій щодо інклюзивного розвитку та ефективної реалізації Національного плану дій щодо жінок, миру та безпеки. «ООН-Жінки» зосереджується на консультаціях та тренінгах в громадах для жінок-активісток реагуючи на їхні нагальні потреби в інформації та розбудові потенціалу.

«ООН-Жінки» прагне підтримувати довгострокові національні реформи, водночас заохочуючи гендерну рівність, права та підзвітність жінок. «ООН-Жінки» тісно співпрацює з державною групою ООН для підтримки зусиль щодо включення гендерної проблематики в діяльність ООН у державі тощо [74, с. 244].

«ООН-Жінки» співпрацює з урядом, парламентом, громадянським суспільством та жіночими групами для підтримки проектів та ініціатив, повністю відповідаючи національним пріоритетам розвитку України, а також новим викликам, у таких тематичних сферах, як Жіноче лідерство та політична участь; Жінки, мир і безпека; Національне планування та бюджетування.

Конституція є головним нормативно-правовим актом України [57, с. 144], спрямованим на реалізацію жінками та чоловіками своїх рівних прав і можливостей. Вона закріплює рівність прав жінок і чоловіків. Згідно статті 24 Конституції України «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [17, с. 8-9].

Крім, основного закону України [55, с. 224] існує низка важливих нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» було прийнято у 2005 р. з метою забезпечення досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією й законами України [4, с. 26-33].

В законодавстві України вперше прописуються поняття «сексуальні домагання», і відповідно статті 22 «Оскарження дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань» та статті 23 «Відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди, завданих унаслідок дискримінації за ознакою статі чи сексуальних домагань» [6, с. 223-230].

Згідно із законом за порушення вимог законодавства настає цивільна, адміністративна та кримінальна відповідальність.

Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» має на меті встановити засади запобігання та протидії дискримінації в Україні за допомогою визначення поняття дискримінації і її основних форм, а також запровадження принципу недискримінації в законодавстві України та встановлення заборон дискримінації, де обов'язково зазначаються дії, що не є дискримінаційними [29, с. 412].

Дискримінація буває різних форм: пряма дискримінація, непряма дискримінація, підбурювання до дискримінації та утиск.

Дія Закону «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» поширюється на роботу системи соціального захисту населення, тому, дотримання принципу недискримінації у своїй роботі є обов'язком для тих, хто там працює.

У Законі закріплений перелік ознак, за якими заборонена дискримінація, а саме за ознаками раси, кольору шкіри, статі, віку, інвалідності, етнічного походження, сексуальної орієнтації, політичних, релігійних та інших переконань або ознак.

Законом «Про запобігання та протидії домашньому насильству» визначено організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, захисту прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства, та основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [7, с. 200].

В даному Законі наведено визначення та форми прояву таких видів домашнього насильства, як фізичне, економічне, психологічне та сексуальне насильство.

Відповідно Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, наведені визначення повністю відповідають формулюванню цих понять в Конвенції, що є важливим для подальших кроків із ратифікації цього міжнародно-правового документу [52, с. 703-718].

Розширений підхід до визначення кола осіб, на яких поширюється закон, дозволяє подолати існуючі в цій сфері обмеження чинного законодавства, які не

дозволяють ефективно протидіяти домашньому насильству. Особливо це стосується колишнього подружжя, наречених, родичів, які пов'язані спільним побутом, що проживають разом, не утворюючи при цьому сім'ї у визначенні Сімейного кодексу України [11, с. 445].

Також, у законодавчому акті доповнено та розширено перелік суб'єктів, на які покладено обов'язки запобігання та протидії домашньому насильству.

Крім того, до нових повноважень поліції віднесено анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством. Визначено чіткий перелік спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству [58, с. 439].

Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за злочини [44], що можуть бути скоєні як вияви гендерно зумовленого насильства та виступають проявом різних видів насильства.

В Україні діє Закон України «Про протидію торгівлі людьми». Відповідно до визначених у встановленому порядку повноважень у сфері протидії торгівлі людьми здійснюють заходи, спрямовані на викорінення передумов торгівлі людьми, зокрема щодо попередження насильства в сім'ї та дискримінації за ознакою статі (п.п. а п. 7 ч. 1 ст. 7 Закону) [66].

В свою чергу, Конституційному Суду України як органу державної влади відведено особливу роль у гарантуванні верховенства Конституції України, прав та свобод людини і громадянина, збереженні конституційного принципу поділу влади. Це вбачається насамперед із самого тексту Основного Закону, окремий розділ якого присвячено Конституційному Суду України, що свідчить про його високий статус, а також із наданих повноважень і юридичну силу рішень КСУ [78, с. 119-125].

Тому, держави, які беруть на себе зобов'язання виконувати міжнародні документи з прав людини, повинні керуватися принципами і нормами цих угод у своєму внутрішньому законодавстві і зобов'язані створювати умови для здійснення та захисту прав кожної людини. Практично всі сучасні конституції демократичних держав містять норми, які в загальній формі гарантують непорушність основних

прав людини. Україна є учасником майже всіх багатосторонніх конвенцій ООН з прав людини.

Отже, в Україні діє спеціальне законодавство з визначеним переліком нормативно-правових актів, які містять антидискримінаційні положення. Конституція України є основним законом, який спрямований на реалізацію жінками та чоловіками своїх рівних прав і можливостей. Важливим є Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», у якому введено поняття «домашнє насильство», його види, а також розширено коло осіб, на яких поширюється закон. Даний розширений підхід до визначення кола осіб, на яких поширюється закон, дозволяє подолати існуючі в цій сфері обмеження чинного законодавства, які не дозволяли ефективно протидіяти домашньому насильству та визначено чіткий перелік спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству [48, с. 136-172].

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ НИЗКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

3.1. Імплементация громадянських і політичних прав жінок

Фактичне виконання міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, а також специфічний спосіб інкорпорації міжнародного права в національну правову систему являється імплементациєю. Її засоби і методи реалізації кожна держава визначає самостійно. Можливі випадки, коли ратифіковані міжнародні договори автоматично стають частиною національного законодавства [63, с. 639].

Протягом історичного розвитку суспільства, так складалось, що жінок виключали з політичного життя та процесів прийняття рішень. Організації жінок, що борються за участь у громадсько-політичному житті починаються з XIX-XX століть і тривають й тепер.

Право жінок на голосування у період Першої світової війни визнавалось лише деякими парламентськими демократіями. Навіть, у 1945 році, коли була створена Організація Об'єднаних Націй, і більше половини з 51 країни, які ратифікували Хартію, все ще не дозволяли жінкам голосувати або надавали їм лише обмежене права голосу [89, с. 116].

Згідно із Загальною декларацією прав людини кожен має право брати участь в управлінні своєю країною. Одним із перших завдань Комісії зі статусу жінок було створення Конвенції про політичні права жінок (20 грудня 1952 року). Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок спирається на попередні конвенції, а її стаття 7 стосується надання доступу жінкам до прийняття рішень у політичному та громадському житті. Стаття 7 гарантує право жінок голосувати на всіх виборах і референдумах та мати право бути обраними до всіх публічно виборних органів, право брати участь у формуванні державної політики та її реалізації, обіймати державні посади та виконувати всі державні функції на усіх

рівнях влади, а також право брати участь у діяльності неурядових організацій чи асоціацій, які займаються громадсько-політичним життям країни. Стаття 8 вимагає від держав-учасниць «вживати всіх належних заходів, щоб забезпечити можливість жінкам на рівних умовах з чоловіками та без будь-якої дискримінації представляти свої уряди на міжнародному рівні та брати участь у роботі міжнародних організацій» [105].

Майже в кожній державі світу було забезпечено право голосу жінок, проте, як показує практика, воно іноді може бути безглуздим, особливо тоді, коли інші умови унеможливають або ж дуже ускладнюють голосування як для чоловіків, так і для жінок. Прикладом цього може бути відсутність вільних і чесних виборів, порушення свободи вираження поглядів або відсутність безпеки, що, як правило, непропорційно впливає на жінок. У деяких державах жінки не можуть зареєструватися для голосування через відсутність свідоцтва про народження або посвідчення особи, які видаються лише чоловікам. Інші перешкоди, такі як стереотипи та традиційне уявлення про ролі чоловіків і жінок у суспільстві, а також відсутність доступу до відповідної інформації та ресурсів, також перешкоджають можливості або бажанню жінок повністю реалізувати своє право голосу.

Закріплені традиційні моделі роботи багатьох політичних партій та урядові структури продовжують залишатися перешкодами для участі жінок у суспільному житті, і жінки можуть бути обмежені в пошуку політичних посад через подвійний тягар роботи та високу вартість пошуку та обіймання державних посад, а також дискримінаційне ставлення, яке можна споглядати на практиці [69, с. 39-42].

Не дивлячись на ратифікацію Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, в невеликій кількості держав жінки все одно мають юридичні обмеження щодо своїх прав та залишаються серйозно недостатньо представленими на всіх рівнях влади.

Платформа дій та Пекінська декларація широко розглядають питання жінок при владі та прийнятті рішень [112, с. 37]. Платформа дій та Пекінська декларація зобов'язують держави вживати конкретних заходів для забезпечення рівного доступу жінок до владних структур і прийняття рішень та їх повноцінної участі, а

також для підвищення спроможності жінок брати участь у прийнятті рішень та керівництві відповідно.

Цілі Організації Об'єднаних Націй, щодо гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, передбачають зобов'язання держав застосовувати механізми, які надають жінкам право голосу в політиці та державних установах. Аналіз прогресу, щодо досягнення цих цілей, показує, що жінки, хоч і повільно, але набувають політичної влади, в основному завдяки квотам і спеціальним заходам, проте, все ще залишаються регіональні відмінності.

Як роз'яснює Загальна рекомендація Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок № 25 (2004) термін «спеціальні заходи» може охоплювати широкий спектр законодавчих, виконавчих, адміністративних та інших регуляторних інструментів, політики та практики, таких як розширення або підтримка програми, розподіл та/або перерозподіл ресурсів, пільговий режим, цільовий найм, просування по службі, чисельні цілі, пов'язані з часовими рамками, і системи квот. Вони мають бути прийняті з метою досягнення фактичної гендерної рівності, що й вимагається Конвенцією.

Прийняття систем квот державами має різні форми. Найбільш розповсюдженими є квоти політичних партій, законодавчі квоти та зарезервовані місця [59, с. 247].

Квоти політичних партій зазвичай є добровільними, специфічними для партій і встановлюються для збільшення кількості жінок-кандидатів від партій або обраних представників шляхом встановлення відсотка жінок.

Законодавчі квоти є обов'язковою національною політикою, яка реалізується через законодавство, що вимагає від усіх політичних партій включати певну кількість жінок до своїх списків кандидатів на виборах.

Метод зарезервованих місць полягає в тому, щоб зарезервувати місця для жінок у парламенті за допомогою національної політики, яка забезпечує певну кількість жінок-законодавців [28, с. 35].

У період після Пекінської всесвітньої конференції держави все частіше приймали квоти для збільшення участі жінок, протидії дискримінації та

прискорення повільних темпів, з якими кількість жінок у політиці зростає. Ці заходи мають на меті усунути деякі перешкоди, особливо інституційні та системні бар'єри, які все ще перешкоджають рівному доступу жінок до політики.

Проте, якщо ці заходи проводяться ізольовано, цього недостатньо для забезпечення рівності. Крім того, вони вимагають адаптації до місцевих умов. Квоти для жінок часто критикували з різних причин. Наприклад, якщо жінок вибирають політичні партії або лідери для обслуговування політичних інтересів, які можуть суперечити забезпеченню рівності, або тому, що квоти надто мало акцентують увагу на фактичних перевагах.

Квоти для жінок повинні поєднуватися з іншими заходами для створення сприятливого середовища для їх участі. Тому, позитивний вплив збільшення представництва жінок у суспільному та політичному житті не буде відчутним, якщо жінки, які отримують доступ, не будуть також уповноважені активно брати участь у дискусіях та впливати на прийняття важливих рішень [54, с. 448].

Потрібно розуміти, що участь в громадському житті набагато ширша, ніж вибори чи обрання на державну посаду. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок пояснив, що стаття 7 Конвенції поширюється на всі сфери суспільного та політичного життя і, таким чином, не обмежується тими, які зазначені в самій статті.

Бачення Комітету полягає в тому, що політичне та громадське життя країни є широким поняттям і може стосуватися здійснення політичної влади, зокрема законодавчих, судових, виконавчих та адміністративних повноважень, усіх аспектів державного управління, формування та реалізації політики на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях.

Право жінок на участь включає в себе участь у житті громадського суспільства, громадських радах, місцевих радах та діяльності політичних партій, профспілок, професійних чи галузевих асоціацій, жіночих організацій, громадських організацій та інших організацій, які займаються суспільно-політичним життям [32].

Загальна рекомендація Комітету № 23 (1997) щодо жінок у політичному та громадському житті підкреслює відповідальність держав призначати жінок на вищі керівні посади на всіх урядових рівнях, в усіх державних органах, судовій системі та

заохочувати політичні партії робити те ж саме. Держави повинні забезпечити доступ жінок до інформації та вжити заходів для подолання таких бар'єрів, як неписьменність, незнання мови, бідність та бар'єри, що перешкоджають свободі пересування жінок.

Особливо важлива участь жінок у процесах миротворення, під час того, коли постконфліктні суспільства мають бути відновлені на основі поваги до прав людини та демократичних цінностей.

В резолюції 1325 (2000) Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй [75] та її подальших резолюціях й звітах про жінок, мир і безпеку визнається важливий внесок жінок у мир і заклик до збільшення представленості жінок на всіх рівнях прийняття рішень в усіх механізмах запобігання, управління та вирішення конфліктів.

Важлива роль правозахисників, у тому числі жінок підкреслюється у Декларації про право та відповідальність окремих осіб, груп та органів суспільства, які забезпечують і захищають загальновизнані права людини та основоположні свободи, а також описує права всіх правозахисників й зобов'язання держав.

Існують проблеми, з якими стикаються жінки-правозахисниці й ті, хто займається правами жінок або гендерними питанням. На них звернув увагу Спеціальний доповідач з питань становища правозахисників. Жінки-правозахисниці піддаються тим же видам ризиків, що й інші правозахисники, та зазнають гендерних загроз і гендерного насильства [31, с. 173]. Причини цих явищ є складними і багатограними та залежать від конкретного випадку, контексту, структури в якій працює окрема жінка.

Зазвичай робота жінок-правозахисниць розглядається як виклик традиційним уявленням про сім'ю та гендерні ролі в суспільстві, що може призвести до ворожості з боку населення та влади. Тому вони зазнають стигматизації з боку лідерів громад, релігійних груп, сімей та громад, які вважають, що вони чимось загрожують релігії, честі чи культурі своєю роботою.

Тому, сама робота або ж намагання досягнення реалізації своїх прав чи будь-яких прав, пов'язаних з гендером, також робить жінок об'єктами вразливості [27, с.

561]. Нерідко, їхні сім'ї теж стають об'єктами погроз і насильства, що в свою чергу мають на меті перешкодити жінкам-правозахисницям продовжувати свою діяльність. Спеціальним доповідачем з питань становища правозахисників було визнано, що жінки-правозахисниці піддаються більшому ризику зазнати певних форм насильства та інших упереджень, виключення та відторгнення, ніж їхні колеги-чоловіки. Тому важливо посилити механізми захисту й інші — місцеві та міжнародні відповіді на їх конкретні проблеми.

Державам було рекомендовано забезпечити, інтегрування програм захисту на гендерну перспективу та відповідати особливим потребам жінок-правозахисниць. Сюди мають включатись швидкі розслідування залякувань, погроз, насильства та інших зловживань щодо жінок-правозахисниць, незалежно від того, ким вони вчинені — державними чи недержавними суб'єктами. Проте, на практиці нажалі жінки-правозахисниці дуже часто не мають ефективних механізмів захисту.

Не дивлячись на те, що держава несе основну відповідальність за захист захисників, коли їм загрожують або нападають на них, міжнародне співтовариство, а також присутність Організації Об'єднаних Націй на місцях також несуть відповідальність за підтримку та їх захист, пам'ятаючи про основні принципи конфіденційності, відсутність шкоди та інформованої згоди особи.

Можливість жінок брати участь у громадському та політичному житті невід'ємно пов'язана з їхньою здатністю претендувати на громадянство та права, які пов'язані з національністю. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [98] закликає держави «надати жінкам рівні з чоловіками права на отримання, зміну або збереження свого громадянства» і «зокрема, щоб ні шлюб з іноземцем, ні зміна громадянства з боку чоловіка під час шлюбу автоматично не змінювали громадянство дружини, не робили її апатридом чи примусово не надавали їй громадянство чоловіка» (ст. 9).

Конвенція також вимагає від держав-учасниць «надавати жінкам рівні з чоловіками права щодо громадянства їхніх дітей». Адже, громадянство має вирішальне значення для повноцінної участі в житті суспільства, а його відсутність має серйозний вплив на користування іншими правами, серед яких право на

голосування, право балотування на державну посаду, право доступу до державних благ, право вибору місця проживання тощо. Стаття 15 Конвенції вимагає від держав-учасниць «надати жінкам рівність з чоловіками перед законом», а також ідентичну правоздатність у цивільних справах. Тому, що будь-які обмеження в цій сфері серйозно обмежують здатність жінки забезпечувати себе та своїх дітей.

Із збільшенням гендерних розривів у політичних можливостях у всьому світі відбулось загальне гальмування даного процесу. В попередні два роки пандемія COVID-19 також загрожувала цьому прогресу, і жінки несли основний тягар як економічних, так і соціальних наслідків.

Попередні результати свідчать про те, що жінки постраждали сильніше, ніж чоловіки, і що в деяких випадках гендерні розриви, які були ліквідовані, знову відкрилися. Більше жінок ніж чоловіки, втратили роботу, також відбувся великий рівень зниження кількості жінок на керівних посадах.

Крім того, пандемія знищила галузі з сильним гендерним представництвом, і багато жінок працювали в «подвійну зміну» оплачуваної та неоплачуваної роботи в контексті закриття шкіл [77].

Як свідчить індекс Всесвітнього економічного форуму Ісландія є найбільш сприятливою країною світу в забезпеченні гендерної рівності та захисту прав жінок.

Такий успіх Ісландії можна характеризувати високими показниками за всіх чотирьох показників індексу: економічні можливості, освіта, охорона здоров'я та політичне лідерство. Також варто зауважити, що всі ці показники покращилися в порівнянні з минулим роком. Тобто, всі показники покращились навіть не зважаючи на те, що глобальний світовий прогрес загальмувався.

Серед країн які входять в цей топ-десять за тим же критерієм відзначають Фінляндію, Норвегію, Нову Зеландію, Швецію, Намібію, Руанду, Литву, Ірландію та Швейцарію.

Покращення та стабільність гендерного паритету має фундаментальне значення в тому, наскільки процвітають економіки та суспільства окремих держав. Саме сприяння розвитку жіночої рівності має потенціал для прискорення зростання, конкурентоспроможності та підтримки економіки й бізнесу в усьому світі.

Кожного року регулярно проводяться дослідження даного питання, які сприяють визначенню областей та регіонів, котрі готові для покращення, і відзначити ті, у яких все добре.

У минулорічній доповіді вказано, що прогрес сповільнився, а гендерні розриви в політичних можливостях у всьому світі збільшувалися. За здійсненими прогнозами з теперішніми темпами знадобиться більше 140 років, аби жінки були на рівних з чоловіками у всьому світі.

Ключовим фактором, що виділяє Ісландію, є те, що це одна з небагатьох країн, де жінки за останні 50 років займали найвищі інституційні посади в країні майже так само довго, як і чоловіки. Жінка обіймала посаду глави держави майже 24 з останніх 50 років, поступаючись лише Бангладеш, де жінка займали цю посаду понад 27 років. Крім того, значний відсоток парламентарів та міністрів в Ісландії - жінки. Жінки також дуже помітні на керівних посадах.

Фінляндія обігнавши Норвегію опинилась на другому місці та пододала загальний відсоток гендерного розриву. У Фінляндії також багато жінок займають міністерські посади, і саме жінка є прем'єр-міністром з 2019 року. Держава також продемонструвала збільшення кількості жінок на керівних посадах, де наразі жінки становлять 37,1% від загальної кількості, що становить приблизно п'ять відсоткових пунктів.

Отже, станом на сьогодні міжнародне співтовариство визнає той факт, що юридична рівність у правах не обов'язково веде до фактичної. Рівноправність статей не означає їх уподібнення один до одного або ж ідентичність. Проблему рівноправності статей необхідно розглядати зі сторони різних умов життя жінок та чоловіків.

Проте, дані відмінності не повинні залишати негативний відбиток на умовах життя жінок і чоловіків, або ж вести до дискримінації. Навпаки, всі вони мають відповідним чином враховуватись у національній політиці держав, що в свою чергу має виражатися у рівному розподілі можливостей для обох статей як соціальних, так економічних й політичних.

3.2. Імплементация соціально-економічних прав жінок

Однією з провідних цінностей Європейського Союзу являється саме гендерна рівність. Адже, всі люди, з усіма своїми відмінностями, повинні мати можливість вільно проживати життя, яке самі обрали, розвиватись в соціальному та економічному плані, брати участь в політичній сфері, вільно проявляти свої лідерські якості тощо.

В гендерній рівності саме дівчата та жінки являються ключовими чинниками змін, розвитку та прогресу. Для побудови інклюзивних, справедливих, мирних, процвітаючих відносин у суспільстві та цілому світі є неймовірно важливим розширення можливостей та прав дівчат й жінок та досягнення гендерної рівності.

Важливими інструментами сприяння гендерній рівності безсумнівно є соціальна політика, включаючи політику, пов'язану із соціальним захистом, охороною здоров'я та доглядом, освітою, житлом, бідністю чи безробіттям. Адже, саме вони впливають на конкретні умови життя жінок і чоловіків.

Ключові відмінності та невідповідності між жінками та чоловіками в соціально-економічній сфері стосуються зайнятості, оскільки жінки переважно працюють на неповний робочий день та на низькооплачуваних професіях, і вони продовжують стикатися з низкою нерівностей (наприклад, щодо оплати праці, пенсій, просування по службі та доступу до можливостей приймати рішення) [90].

Жінки також залишаються основними опікунами в сім'ях, що впливає на користування ними державними послугами, на їхню здатність займатися оплачуваною роботою, приймати рішення та проявляти себе в будь-якій іншій соціальній діяльності. У результаті сукупної нерівності жінки також мають менший дохід, ніж чоловіки. Усі ці аспекти слід враховувати, задля того, щоб соціальна політика могла сприяти реальній рівності між жінками та чоловіками [76].

У Європейській соціальній хартії закріплена сукупність прав у сфері житла, охорони здоров'я, освіти, зайнятості, соціального захисту, пересування людей та недискримінації, застосування яких має забезпечити рівність між жінками та чоловіками. Європейський комітет соціальних прав контролює дотримання даної

Хартії за двома механізмами: національними звітами, які подаються Договірними сторонами, а також колективними скаргами, поданими соціальними партнерами та неурядовими організаціями.

План дій щодо гендерної проблематики станом на 2021-2025 роки визначає політичну та оперативну дорожню карту ЄС у напрямку досягнення гендерної рівності в світі, на додаток до стратегії ЄС щодо гендерної рівності на 2021-2025 роки.

Даний План спрямований на подолання структурних причин гендерної нерівності шляхом застосування трансформаційного підходу, що ґрунтується на правах, та вирішенні питань про взаємодію гендеру з іншими формами дискримінації.

Гендерний план дій зосереджений на певних фундаментальних завданнях:

- зробити гендерну рівність та розширення прав і можливостей жінок і дівчат міжгалузевим пріоритетом зовнішньої діяльності ЄС (до 2025 року 85% нових дій ЄС мають сприяти досягненню цієї мети, причому більшість дій буде брати це за основну мету);

- співпрацювати з державами-членами ЄС на багатосторонньому, регіональному та національному рівнях й сприяти партнерству із зацікавленими сторонами, жіночими організаціями тощо;

- прискорювати прогрес шляхом зосередження на ключових сферах взаємодії: припинення гендерного насильства; сексуальне та репродуктивне здоров'я й права; економічні та соціальні права й повноваження; рівна участь і лідерство; жінки, мир і безпека; цифрові трансформації;

- показувати своїм прикладом, прагнути до гендерно-чутливого та збалансованого лідерства, більшого потенціалу та досвіду й розширеної мережі координаційних центрів з гендерних питань;

- зосереджуватися на результатах, підзвітності та прозорості за допомогою якісного, кількісного та інклюзивного моніторингу.

План дій ЄС щодо гендерних питань відповідає стратегії ЄС щодо гендерної рівності на 2020–2025 роки, яка закликає ЄС збільшити свій внесок у досягнення

стійкого гендерного розвитку та рівності у всіх сферах внутрішньої та зовнішньої політики.

Європейським Союзом у грудні 2018 року був прийнятий новий стратегічний підхід до жінок, миру та безпеки.

Комісія контролює виконання Плану дій щодо гендерних питань. Вона зосереджена на інтеграції гендерної проблематики – забезпеченні присутності гендерної рівності в усіх сферах, як політичного, так і соціального життя. В результаті отримано прогрес у досягненні таких цілей ЄС: припинення насильства над жінками та дівчатами; покращення їх соціально-економічних прав; збільшення їхньої участі в процесах прийняття рішень на всіх рівнях.

Гендерний аналіз стає важливим інструментом зовнішньої політики ЄС. Майже всі представництва ЄС провели детальний гендерний аналіз.

Ініціатива Spotlight – це глобальне багаторічне партнерство між Європейським Союзом та Організацією Об'єднаних Націй. Вона спрямована на ліквідацію всіх форм насильства щодо жінок і дівчат.

Гендерна рівність включена в процес розширення та політики сусідства. Європейський інститут гендерної рівності підтримує процеси моніторингу у зовнішній діяльності. Це в свою чергу призводить до кращого моніторингу кількох сфер політики в державах-кандидатах та потенційних кандидатах на вступ до ЄС.

Нові рекомендації щодо врахування гендерної проблематики для цивільних місій ЄС випустила Європейська служба зовнішніх дій. Вони служать інструментом для впровадження та допомагають швидше запровадити гендерну перспективу в усі види діяльності [33, с. 34].

Торгівля надає значний потенціал для розширення прав і можливостей жінок у всьому ЄС, адже експорт ЄС у світ підтримує 36 мільйонів робочих місць у Європі, з яких 14 мільйонів – жінки.

Розпочалась модернізація Угоди про економічну асоціацію між ЄС і Чилі. Вона включала в себе оцінку впливу жінок на їхню роль як працівників, підприємців, торговців і споживачів. ЄС надав текстову пропозицію щодо

включення положень про торгівлю та гендерну рівність в Угоду про економічну асоціацію між ЄС та Чилі [90].

Між Канадою та ЄС була узгоджена рекомендація щодо торгівлі та гендеру для Всеосяжної економічної та торговельної угоди. Дана рекомендація спрямована на покращення умов та спроможності для жінок, для отримати доступ до Всеосяжної економічної та торговельної угоди та отримання достатньої користі від неї.

Сприяння гендерній рівності по всьому світу здійснюється за допомогою різноманітних мереж та організацій.

Пекінської декларація та Платформа дій є важливими та потужними джерелами керівництва над підтримкою гендерної рівності.

Одним із головних глобальних міжурядових органів, який сприяє гендерній рівності та розширенню прав і можливостей жінок є Комісія зі статусу жінок, яка організовує свої зібрання раз на рік.

Форум рівності поколінь – це глобальне зібрання з питань гендерної рівності, орієнтоване на громадянське суспільство з багатьма зацікавленими сторонами, яке скликає «ООН-Жінки» та спільно організовується урядами Мексики й Франції. Форум був розпочатий в Мехіко, Мексика (7–8 травня 2020 року), а завершився в Парижі, Франція (7–10 липня 2020 року). ООН та ЄС у вересні 2018 року спільно заснували платформу для співпраці між ЄС та ООН щодо жінок, миру та безпеки. До пріоритетів діяльності включено наступне:

- захищати правозахисниць жінок та жіночі організації;
- забезпечити участь жінок у прийнятті економічних рішень у постконфліктних ситуаціях;
- забезпечити участь жінок у мирних процесах, виконанні мирних угод та прийнятті відповідних рішень;
- зробити керівництво підзвітним шляхом покращення даних та гендерного аналізу;
- фінансувати порядок денний жінок, мир і безпеку та інвестувати в жінок-будівників миру;

- збільшити кількість жінок у військовій формі в миротворчих місіях та службах національної безпеки.

Гендерна рівність є вирішальним принципом у роботі та стандартах, розроблених МОП. Ці стандарти роботи включені у звіти про роботу, що значного стрибку у досягненні гендерної рівності. Фундаментальні конвенції МОП про рівну винагороду та дискримінацію включають ключові норми та декларації для просування гендерної рівності, такі як: Конвенції 134 і 138 про охорону материнства та домашню роботу; Конвенція 190 (про насильство та домагання на робочому місці, включаючи сексуальні домагання); Декларація про сторіччя майбутнього праці.

Було передано 500 мільйонів євро ініціативі Spotlight від цільового фонду ЄС-ООН, задля зупинення насильства щодо жінок і дівчат. Планується, що він триватиме 6 років, 2018-2024, і складається з регіональних програм та цільових інвестицій у держави, які цього потребують.

На зустрічах G7 та G20 ініціативи щодо сприяння гендерній рівності та розширення економічних можливостей жінок отримали значну увагу та підтримку. Лідери G7 у червні 2018 року прийняли план дій щодо ліквідації сексуального та гендерного насильства в Інтернеті. У рамках зустрічей G7 та G20 різні держави висунули інклюзивні підходи на всіх етапах технологічного розвитку; ефективні механізми захисту (серед них національний); чинники в боротьбі з домашнім насильством та сприянні гендерній рівності.

Тому, підводячи підсумок вищевикладеного можна зробити висновок про те, що одним із основних міжнародних стандартів у галузі захисту прав людини є забезпечення достатнього рівня життя та постійне покращення його умов. У жінок, які проживають в умовах злиднів, обмежений доступ до необхідної освіти та охорони здоров'я. Ці жінки найчастіше піддаються насильству, нерідко мігрують до інших держав і найчастіше є об'єктом торгівлі. Недотримання основних міжнародних стандартів у галузі захисту прав людини щодо жінок в свою чергу тягне за собою порушення багатьох інших міжнародно-визнаних прав жінок.

ВИСНОВКИ

Отже, підводячи підсумки, можна дійти висновків про те, що права жінок є невід'ємною частиною прав людини. Інститут міжнародного захисту прав жінок отримав розвиток у сучасному міжнародному праві. Міжнародний захист прав жінок являє собою сукупність договірних норм міжнародного права, що регулюють співробітництво між державами з метою досягнення загальної поваги та дотримання, а також задля захист та забезпечення прав жінок у всіх сферах життя.

Було встановлено, що міжнародні стандарти захисту прав жінок у сучасному міжнародному праві пройшли довгий шлях від встановлення принципу недискримінації та рівності прав жінок і чоловіків до їх сучасного міжнародно-правового регулювання.

Чимале значення в сучасних умовах для захисту прав жінок має також система дорадчих послуг державам-членам ООН та міжнародним неурядовим організаціям. В ході дослідження були використанні методологічні підходи, які глибоко розкрили загальну проблему еволюції міжнародних стандартів захисту прав жінок, а сучасні гендерні підходи визначили особливості цієї еволюції.

Визначено, що стандарт неприпустимості дискримінації за ознакою статі та стандарт рівноправності статей, покладені в основу Статуту ООН та є основними стандартами у сфері захисту прав жінок, які закріплюються у міжнародних договорах в галузі прав людини.

Але, проблема ліквідації дискримінації за ознакою статі все ще залишається невирішеною в повному обсязі. Задля її швидшого усунення наразі сформовано новий міжнародно-правовий стандарт у галузі захисту прав жінок – стандарт обліку жіночої проблематики в основних напрямках стратегій та програм урядів держав. Даний стандарт передбачає комплексний підхід до проблем статусу жінок, а саме організацію (реорганізацію), покращення, вдосконалення та оцінку процесів прийняття рішень особами, головним чином залученими до здійснення політики, з тим, щоб вони включили до своєї сфери діяльності проблематику статусу жінок у

всі області та на всі рівні. Також важливим моментом є привернення уваги громадськості до проблем жінок.

Уточнено, що станом на сьогодні існує велика кількість багатосторонніх міжнародно-правових конвенцій, що містять норми у сфері захисту прав жінок. Після проведення аналізу цих конвенцій, можна дійти висновку, що у сучасному міжнародному праві сформувалася універсальна норма, відповідно до якої держави зобов'язані поважати і дотримуватися прав усіх жінок без різниці раси, мови та релігії. До того ж, дане зобов'язання носить загальний характер. Тому, можна стверджувати, що було створено новий соціальний принцип, а саме принцип поваги та захисту прав жінок в галузі як міжнародного права, та і в галузі міжнародного захисту прав людини.

Міжнародний механізм забезпечення захисту прав жінок є частиною загального механізму захисту прав людини, який має комплексний характер, що проявляється у взаємодії всіх його елементів, таких як міжнародне право, практика міжнародних організацій, використання процедур міжнародного контролю за захистом прав жінок тощо.

Встановлено, що основними контрольними механізмами захисту прав жінок на міжнародному рівні є діяльність Ради з прав людини, Комітету ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок (розгляд звітів країн-учасниць, індивідуальних скарг, розслідування) та Комісії ООН. Ці механізми взаємодіють та доповнюють один одного і є оптимальною формою міжнародного захисту прав жінок.

Потрібно акцентувати увагу на принцип міжнародного захисту прав жінок, першочергово на те, що в основу інституту міжнародного захисту прав жінок покладено один з основних принципів міжнародного права – принцип поваги прав і свобод людини. Не менш важливе значення має принцип рівноправності, який є основою всіх норм даного інституту.

Інституційною урядовою структурою, а деяких випадках і парламентською є національний механізм захисту жінок, який створений для сприяння повному користуванню жінками своїх прав та повноцінному їх забезпеченню.

До умов, необхідних для ефективного функціонування національного механізму забезпечення захисту жінок, належать:

- наявність достатніх ресурсів бюджетних коштів та кадрів;
- здатність впливати на розвиток державної політики в усіх сферах реалізації та гарантування рівних прав, свобод, можливостей для обох статей;
- підпорядкування такого механізму посадовій особі вищого рівня влади;
- існування інституційних механізмів або процесів, які сприяють, де це необхідно, децентралізованому плануванню, реалізації та контролю з метою пошуку багаторівневих громадських об'єднань.

Система спеціально уповноважених взаємопов'язаних державних органів, що функціонують як окремий механізм становить інституційну систему захисту прав жінок. До обов'язків цих органів у сфері захисту прав жінок входять, зокрема: контроль та координація заходів, спрямованих на реалізацію у законодавстві принципу рівноправності жінок та чоловіків; розробка основних принципів політики рівності прав жінок та чоловіків; використання гендерної освіти; інформаційна підтримка багаторівневих заходів щодо привернення уваги громадськості до проблем рівноправності жінок та чоловіків; збирання та використання статистичних даних про рівність прав жінок та чоловіків для оцінки основних результатів діяльності у цій сфері, а також майбутнього планування діяльності організації. Невід'ємною частиною інституційної системи захисту прав жінок є судова влада. Це можна аргументувати тим, що: відповідно до принципів справедливості кожному, зокрема, незалежно від статі, гарантується право звернутися до суду з позовною заявою; підставою для такого звернення можуть бути протиправні дії, що містять ознаки дискримінації за ознакою статі чи сексуальних домагань, як це передбачено чинним законодавством України; у разі встановлення судом факту зазначених протиправних дій потерпілому гарантується право на відшкодування матеріальної шкоди та моральної шкоди, завданої внаслідок таких протиправних дій.

Щодо повноцінного забезпечення прав жінок в Україні, то необхідним є продовження імплементації вже запроваджених міжнародних стандартів щодо правового регулювання становища жінок; реформування національного

законодавства відповідно до міжнародних зобов'язань; викорінення всіх видів насильства щодо жінок; більш широке їх залучення до прийняття політичних рішень; забезпечення рівності жінок на основі зміни стереотипів щодо соціальної ролі чоловіків і жінок в органах правоохоронної діяльності; вжиття невідкладних заходів в політичній, економічній, соціальній та культурній сферах.

Також, варто зазначити, що важливим етапом гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами захисту прав жінок є сфера охорони праці і здоров'я жінок. Заборона нічної праці являється одним з основних видів охорони праці жінок.

Необхідним є проведення нашою державою значної правової та законодавчої роботи, котра має бути спрямована на забезпечення й захист прав людини та складатися з наступних етапів:

1. Перегляд чинного національного законодавства з точки зору його відповідності Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та стандартам рівноправності жінок та чоловіків.

2. Перегляд підзаконних актів та їх регулювання відповідно до Європейської конвенції 1950 року.

3. Виявлення прогалин у правовому регулюванні та підготовка нових законопроектів з урахуванням принципів та положень Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року.

4. Створення ефективного внутрішнього механізму експертизи законопроектів, пов'язаних з правами і свободами людини, з урахуванням міжнародних, у тому числі європейських, стандартів.

5. Забезпечення ефективного державного контролю з метою уникнення затвердження міністерствами та відомствами України підзаконних актів, що обмежують права і свободи громадян, а також звуження обсягу цих прав і свобод.

6. Крім вищевикладеного, необхідним є впорядкування всієї правозастосовної практики відповідно до європейських стандартів та затверджених законів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська В. А. Гендерні питання та шляхи їх ефективного вирішення /В. А. Барановська. Права жінок на законодавчому рівні// Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2015. – С. 28-32.
2. Боднар С.Б. Рівність та рівноправність: діалектична єдність / С. Б. Боднар . Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія «Правознавство» – Т. 3 – 2012 – С. 44–48.
3. Болотіна Н. Гендерний розвиток і соціальне право України: концептуальні засади / Н. Болотіна . Рівність жінок і чоловіків в Україні: Правові аспекти: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2011. – С. 151–162.
4. Васильченко О. П. Конституційно-правовий механізм забезпечення принципу рівності прав і свобод людини та громадянина в Україні / О. П. Васильченко . Адміністративне право і процес: наук.-практ. журнал. – К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2015. – № 1. – С. 26–33.
5. Віденська декларація та програма дій, прийнята Всесвітньою конференцією з прав людини 25. 06. 1993 . Міжнародне публічне право. Збірник документів. Т.1. - М: БЕК, 1996. - С. 521-540.
6. Гаазка конвенція про деякі питання, що стосуються колізії законів про громадянство від 12. 04. 1930 . Діюче міжнародне право. Т. 1. – М.. 1996.-С. 223 - 230.
7. Гончарова Ю. А. Роль та місце принципу гендерної рівності в сучасному міжнародному праві : дис. канд. юр. наук. Київ, 2017. 200 с.
8. Гендерний аналіз українського суспільства. – ПРООН. – К., 2017. – С. 68–69.
9. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Програма розвитку ООН в Україні. 2017. с. 330.
10. Дашковська О. Р. Правове становище жінки в аспекті гендерної рівності: загальнотеоретичний аналіз : дис. докт. юрид. наук : 12.00.01 / О. Р. Дашковська .

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2008. – 392 с.

11. Діюче міжнародне право: в 3 т. / Автори: Ю. М. Колосов, Е. С. Кривчикова. – М. : Вид-о Національного незалежного інституту міжнародного права, 2003. – Т. 3. – 445 с.

12. Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок від 20. 12. 1993 . ООН. Резолюції та рішення, ухвалені Генеральною Асамблеєю ООН на 48-й сесії. Т.1. - Нью-Йорк: Видавництво ООН, 1994.-С. 315-318.

13. Декларація ООН про захист жінок та дітей у ситуаціях надзвичайного стану та збройних конфліктів від 14. 12. 1974 р. . Міжнародний захист права і свободи людини. Збірник документів. М.: Юридична література, 1990. – С. 409 – 410.

14. Декларація ООН про ліквідацію дискримінації щодо жінок від 7. 11. 1967 . ООН. Резолюції та рішення, ухвалені Генеральною Асамблеєю ООН на 22-й сесії. Нью-Йорк: Видавництво ООН, 1968. – С. 41-43.

15. Декларація ООН про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин від 18. 12. 1992. Журнал міжнародного права. 1993. № 2. С. 170-173.

16. Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку від 14. 06. 1992 р. . Міжнародне публічне право. Збірник документів. Т.2. М.: БЕК, 1996. – С. 135-138.

17. Декларація Співдружності Незалежних Держав про міжнародні зобов'язання в галузі прав людини та основних свобод від 24. 09. 1993 . Бюлетень міжнародних договорів. 1994. №9. 3. 8-9.

18. Додаткова Конвенція про скасування рабства, работоргівлі та інститутів та звичаїв, подібних до рабства від 07. 09. 1956 р. . Відомості Верховної Ради СРСР. 20. 04. 1957 № 8. Ст. 224.

19. Європейська конвенція про права людини (змінена та доповнена Протоколом No 11). Strasbourg : Directorate General of Human Rights Council of Europe, 2001. 60 с.

20. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12. 08. 1949 . Міжнародний захист права і свободи людини. Збірник документів. М: Юридична література. 1990. – С. 512.
21. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12. 08. 1949 . Міжнародний захист права і свободи людини. Збірник документів. М: Юридична література. 1990. – С. 454-512.
22. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12. 08. 1949 . Міжнародний захист прав і свобод людини. Збірник документів. М: Юридична література. 1990. – С. 412-436.
23. Житар В. Юридичний захист прав жінок в актах міжнародного права/ В. Житар . Закон та життя. – 2011. – № 9. – С. 55–58
24. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери. Київ, 2017. 172с.
25. Загальна декларація прав людини : Декларація ООН від 10.12.1948 р. Офіційний вісник України, 2016. с. 30.
26. Загальна декларація правами людини від 10. 12. 1948 р. . Міжнародне громадське право. Збірник документів. Т.1. - М: БЕК, 1996. - С. 460-464.
27. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 № 2866-IV. Офіційний вісник України. 2005. № 52. 561 с.
28. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 № 2229-VIII. Офіційний вісник України. 2018, № 5, ст.35.
29. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 № 5207-VI. Офіційний вісник України. 2013, № 32, ст.412.
30. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV. Офіційний вісник України. 2004, № 50, ст.540
31. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» 20 вересня 2011 № 3739-VI. Офіційний вісник України, 2012, № 19-20, ст.173.

32. Замула А. Ю. Що ми знаємо про захист прав жінок? / Міжнародне публічне право/ Українське право [URL]. - https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/shcho-my-znayemo-pro-zakhyst-prav-zhinok/ (дата звернення 17.10.2022)
33. Запобігання та боротьба з сексизмом Рекомендація СМ / Rec (2019). Комітет міністрів Ради Європи. 2019. с. 34.
34. Каламбет С.В. Методолія наукових досліджень: Навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 91 с.
35. Карпачова Н. М. Стан дотримання і захисту прав і свобод людини в Україні / Н. М. Карпачова. – К., 2018. – С. 59–61.
36. Килимник І. І. Конспект лекцій із навчальної дисципліни «Міжнародне право» (для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету). Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 64 с.
37. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави та права: модульний курс: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 264 с.
38. Колонтай А. Соціальні вирішення питань жінок / А. Колонтай. – «Знання», 2007. – С. 3.
39. Конвенція 3. Конвенція про працю до і після пологів [URL]. – http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/normativeinstrument/wcms_c003_ru.htm. (дата звернення 07.10.2022)
40. Конвенція 4. Конвенція про працю жінок в нічний час [URL]: [http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/normativeinstrument/wcms_c004_ru.htm/](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/normativeinstrument/wcms_c004_ru.htm) (дата звернення 09.10.2022)
41. Конвенція Міжнародної організації праці № 105 про скасування примусової праці від 25. 06. 1957 . Конвенції та рекомендації, прийняті Міжнародною конференцією праці. 1957 1990. – Т.2. -Женева: Міжнародне бюро праці. 1991. – С. 1161 – 1164.

42. Конвенція Міжнародної організації праці № 122 про політику галузі зайнятості від 09. 07. 1964 р. . Конвенції та рекомендації, прийняті Міжнародною конференцією праці. 1957 1990. – Т.2. – Женева: Міжнародне бюро праці. 1991. – С. 1428 – 1431.

43. Конвенція Міжнародної організації праці № 29 про примусову працю від 28. 06. 1930 . Конвенції та рекомендації, прийняті Міжнародною конференцією праці. 1919 1956. – Т.1. – Женева: Міжнародне бюро праці. 1991. – С. 1161 – 1164.

44. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15. 11. 2000 . Документ Генеральної Асамблеї ООН № A/RES/55/25. 2001.

45. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_207.

46. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами від 02.12.1949 р. . Збірник чинних договорів, угод та конвенцій, укладених СРСР із іноземними державами. Випуск XVI. М., 1957. – С. 280 – 290.

47. Конвенція про громадянство заміжньої жінки від 29. 01. 1957 . Діюче міжнародне право. Т.1. - М: Незалежний інститут міжнародного права. 1996. – С.243-247.

48. Конвенція про захист прав усіх трудящих мігрантів та членів їхніх сімей від 18. 12. 1990 . Радянський журнал міжнародного права. 1991. №3-4. З. 136- 172.

49. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18. 12. 1979 . Збірник міжнародних договорів СРСР. Випуск XXVII. М, 1983. – С. 26-36.

50. Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21. 12. 1965 . Міжнародний захист права і свободи людини. Збірник документів. М.: Юридична література, 1990. – С. 125-139.

51. Конвенція про політичні права жінок від 20. 12. 1952 . Діюче міжнародне право. Т.2. - М: Незалежний інститут міжнародного права, 1997. - С. 45-48.

52. Конвенція Ради Європи про захист прав людини та основних свобод від 4. 11. 1950 р. із змінами та доповненнями від 11. 05. 1994 р. Основні відомості. 2001. №2. С. 703 – 718.
53. Конвенція Співдружності незалежних держав про права та основні свободи людини від 26. 05. 1995 . Бюлетень міжнародних договорів. 1999. №6. С. 3-13.
54. Конституції зарубіжних країн: збірник / Автори: В. І. Дуброван. – М. : Вид-о Юрлітінформ, 2011. – 448 с.
55. Конституція України – Основний Закон суспільства, держави, людини: Наук.-метод. рек. / Кол. авт. ; Кер. проф. І. Ф.Надольний. – К. : Вид-во УАДУ, 2007. – 224 с.
56. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 02.01.2020 р.: (офіц. текст.). К.: Паливода А. В., 2020. 64 с.
57. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (поточна редакція від 30.09.2016, підстава 1401-19) . Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 30. – Ст. 141.
58. Кравець В. П. Історія гендерної науки : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. П. Кравець. – Тернопіль : Джура, 2005. – 439 с.
59. Кравчук М.В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. 3-тє вид., змін, й доп. Тернопіль: Карт-бланш 2002. 247с.
60. Кушнір Н. В. Міжнародний досвід законодавчого забезпечення гендерної рівності / Н. В. Кушнір . Право і Безпека. – 2017. – № 1. – С. 93–98.
61. Марценюк Т. Гендерна політика Європейського Союзу: Загальні принципи та найкращі практики. Міжнародний центр перспективних досліджень. 2015. С. 44.
62. Міжнародні акти про права людини. Збірник документів. – М. : Видавнича група : НОРМА-ІНФРА, 2009. – 765 с.
63. Міжнародні нормативні акти ЮНЕСКО / Авт. І. Д. Нікулін. – М. : Логос, 2003. – 639 с.

64. Міжнародні норми і стандарти в галузі прав людини (Навчальний курс ООН). Журнал міжнародного права. 2013. – № 2. – С. 28–67.

65. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності / Т. М. Мельник. – 2-ге вид., доп. – К. : Стилос, 2010. – 440 с.

66. Мета ООН – гендерна рівність до 2030 року, – Пан Гі Мун — [URL] <http://day.kyiv.ua/uk/news/211015-meta-oon-genderna-rivnist-do-2030-roku-pan-gi-mun>

67. Міжнародне публічне право : практикум / А. І. Дмитрієв, А. С. Мацко, В. І. Муравйов ; відп. ред. : Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губерський. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – С. 71.

68. Мірошніченко О. А. Права людини: гендерна рівність та міжнародне право / О. А. Мірошніченко . Форум права. – 2011. – С. 690–693.

69. Мороз Ю. К. Принцип недискримінації: поняття та співвідношення з принципом рівності / Ю.К. Мороз . Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія : «Юридичні науки». – 2015. – Т. 168. – С. 39–42.

70. Москаленко М. К. Міжнародно-правове регулювання праці / М. К. Москаленко. – М., 2008. – С. 6.

71. Оніщенко Н. М. Гендерні паритети сучасного етапу правового розвитку в Україні / Н. М. Оніщенко, Л. О. Макаренко, О. Л. Львова . Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 10–14.

72. Поліщук К. Механізми забезпечення участі жінок у політичному житті . Рівність жінок і чоловіків в Україні: правові аспекти: Мат. Між нар. наук.-практ. конф. – К., 2014. – С. 105.

73. Про парламентські слухання на тему: «Запобігання та протидія дискримінації жінок з вразливих соціальних груп» 10 жовтня 2018 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/vzayemodiya-z-vr-ukrayini/parlamentski-sluhannya-u-verhovnij-radi-ukrayini/2018-rik___/pro-parlamentski-sluhannya-na-temu-zapobigannya-ta-protidiya-diskriminaciyi-zhinok-z-vrazlivih-socialnih-grup-10-zhovtnya-2018-roku.

74. Пуциліна О. Гендерна рівність і розвиток: Погляд у контексті Європейської стратегії України. Видавництво «Заповіт». 2016. С. 244.
75. Резолюція 1325 (2000), ухвалена Радою Безпеки на її 4213-му засіданні, 31 жовтня 2000 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_669.
76. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 55/102 "Глобалізація та її вплив на здійснення в повному обсязі всіх прав людини". -Документ Генеральної Асамблеї ООН № A/RES/55/102, 2001.
77. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №55/78 «Дівчатка». Документ Генеральної Асамблеї ООН № A/RES/55/78, 2001.
78. Ремєскова Ю. О. Особлива роль Конституційного Суду України у захисті конституційних прав і свобод людини / Юлія Олексіївна Ремєскова. . Юрист України. – 2018. – С. 119–125.
79. Рішення Комісії 82/43/ЄЕС від 9 грудня 1981 р. стосовно заснування Дорадчого комітету з питань рівних можливостей для чоловіків і жінок (Official Journal. L 20, 28.01.1982), із змінами, внесеними Рішенням Комісії 95/420/ЕС від 19 липня 1995 року (Official Journal. L 249, 17.10.1995).
80. Рошін Б. Е. Перша міжнародна конференція праці: основні результати нормотворення (до 95-річчя створення МОП) / Б. Е. Рошін . Вісник Державного університету ім. Н. А. Некрасова. – 2014. – № 4. – Т. 20. – С. 174–178.
81. Руднева О. Гендерна рівність як принцип законодавства України / О. Руднева . Право України. – 2012. – С. 103–106.
82. Сергєєва С. М. Міжнародно-правовий захист прав жінок: історія і сучасність / С. М. Сергєєва . Часопис Київського університету права. – 2011. – № 3. – С. 284–288.
83. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
84. Слатвицька А. В. Міжнародний захист економічних прав жінок : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / А. А. Слатвицька . КНУ ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 20 с.

85. Діяльність Організації Об'єднаних Націй (1961-1965 рр.) / Під ред. В. Л. Ізлаєсяна. – М. : Наука, 1999. – С. 267.
86. Стратегічний план на 2008 – 2011 роки: прискорення прогресу та укріплення національної безпеки в певних галузях [URL] : www.unfpa.org/exbrd/2007/secondsession/dpfpa_2007_17_ukr
87. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. Рада Європи. 2018. С. 59.
88. Теорія держави і права : навч. посібник/ А. Ю. Олійник, С. Д. Гусарєв, О. Л. Слюсаренко. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – С. 125.
89. Уварова О. О. Захист прав жінок: Юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні. Видавництво «ФОП Голембовська О. О.» 2019. 116 с.
90. Угода про економічну асоціацію між Чилі та ЄС від 08.11.2002 р. (поточна редакція від 01.02.2003 підстава у2980321-0353).
91. Фулей Т. І. Основи гендерної рівності : навч.-метод. посіб. для суддів / Т. І. Фулей. – К. : Тютюкін, 2010. – 240 с.
92. Хорольський Р. Б. Становлення та розвиток механізмів забезпечення рівноправності жінок та чоловіків у Європейському Союзі . Еволюція правового становища жінок: історія і сучасність / Упоряд. : О. М. Руднева, О. Р. Дашковська; наук. ред. А. П. Гетьман. – Харків: Право, 2009. – С. 110.
93. Це можливо. Як шість країн домоглися рівноправності жінок і чоловіків. 2019. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/ce-mozhливо-yak-shist-krajin-domoglisya-rivnopravnosti-zhinok-i-cholovikiv-50009328.html>.
94. Черданцев А. Ф. Теорія держави і права: підручник для ВНЗ / А. Ф. Черданцев. – М. : Юрайт, 2012. – С. 393.
95. Bredbenner C. L. A Nationality of Her Own: Women, Marriage, and the Law of Citizenship / C. L. Bredbenner. – Berkeley : University of California Press, 1998. – 294 p.
96. Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice [URL]:<https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>

97. Convention of Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Laws, the Hague, April 12, 1930 [URL]. – Access mode: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%20179/v179.pdf/>

98. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, December 18, 1979, New York [URL]: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201249/v124>

99. Declaration on the Right to Development. A/RES/41/128, December, 4 1986, 97th plenary meeting [URL]: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r128.htm/>

100. Hudson M. The Hague Convention of 1930 and the Nationality of Women / Manley O. Hudson . The American Journal of International Law. – 1933. – Vol. 27, No. 1. – P. 117-122.

101. International Agreement for the Suppression of the «White Slave Traffic», May 18, 1904 [URL]. – Access mode: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1904.html/>

102. International Convention for the Suppression of the «White Slave Traffic», May 4, 1910 [URL]: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1910.html/>

103. International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966 [URL]. – Access mode: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I14668-English.pdf/>

104. International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966 [URL]. – Access mode: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I14668-English.pdf/>

105. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, December 16, 1966, New York [URL]. – Access mode: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20993/v993.pdf/>

106. Official Journal of the European Union. – L 319. – 10.12.1996. – P. 111-115.

107. Official Journal of the European Union. – Vol. 38. – CA. 168. – 04.07.1995.

108. Official Journal of the European Union. – Vol. 42. – L 161. – 26.06.1999. – P. 1–87.

109. Report of the UN Country Team in Ukraine is presented at the CEDAW 66th session [URL]: <http://un.org.ua/en/information-centre/news/4040-report-of-the-un-country-team-in-ukraine-is-presented-at-the-cedaw-66th-session>

110. Resolution adopted by the General Assembly 3520 (XXX). World Conference of the International Women's Year [URL] : <http://www.un-documents.net/a30r3520.htm/>

111. Southard J.L. Protection of Women's Human Rights under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women / Jo Lynn Southard . Pace International Law Review. – 1996. – Volume 8. – Issue 1. – P. 88-90.

112. The Beijing Declaration and the Platform for Action. – UN, NY, 1996. – P. 37.